

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Lemež

Mediatizacija energetike v slovenskih spletnih medijih

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Nina Lemež

Mentorica: doc. dr. Tanja Kamin

Mediatizacija energetike v slovenskih spletnih medijih

Magistrsko delo

Ljubljana, 2013

Hvala mentorici - najini pogovori so bili vedno konstruktivni, polni izzivov in novih zamisli.

Hvala Alešu - ker si moj največji navdih, najboljši sogovornik in največji kritik.

Hvala družini in vsem bližnjim - vaša podpora je neprecenljiva.

Mediatizacija energetike v slovenskih spletnih medijih

Področje energetike poleg vseh klasičnih oblik in vlog, ki jih ima v naši družbi, vedno bolj posega tudi na področje ekonomskih, okoljskih, trajnostnih in socioloških vprašanj ter polemik. V javno razpravo na področju energetike se vključujejo različni akterji z različnimi stopnjami moči in možnostmi vplivanja na razvoj energetike. V Sloveniji se na tem področju srečujejo štiri velike skupine akterjev, ki so med seboj v velikem nasprotju. Pri tem je najbolj očitno razdvajanje interesov, ki jih na eni strani zastopajo politične skupine in gospodarski subjekti, na drugi pa nevladne okoljske organizacije in znanstvene ter raziskovalne institucije. Podobno stanje je razkrila tudi naša analiza medijskega poročanja na temo energetike v slovenskih spletnih medijih. Ugotovili smo, da mediji med akterji prikazujejo podobno sliko konfliktnega stanja in jo s svojo predstavitvijo zgodb še dodatno izpostavljajo ter na ta način utrjujejo. Z analizo medijskega poročanja smo spoznali tudi, da se na medijsko agendo najpogosteje uvrščajo energetske teme, povezane s političnimi diskusijami in procesi. Analiza je pokazala, da se s trajnostno prihodnostjo in prehodom k obnovljivim virom energije ukvarja le manjši del prispevkov in da mediji največ prostora namenjajo političnim predstavnikom ter predstavnikom gospodarskih podjetij. Znanstvene institucije in okoljevarstvene organizacije se v medijih pojavljajo v občutno manjšem obsegu. S tem se vloga medijev kot objektivnega družbenega kritika postavlja v ozadje, v ospredju pa je njihova vloga zagotavljanja monopola institucionalizirane politike.

Ključne besede: energetika, spletni mediji, uokvirjanje, medijski učinki.

Mediatization of energy in Slovenian online media

In addition to all the forms and roles that the energy has in our society today, it has a tendency of growing involvement in the area of economic, environmental, sustainable and sociological issues. The public debate on energy includes a variety of actors, each with varying degrees of strength and opportunities to influence its development. In Slovenia, this field is facing four major groups of actors that are in stark contrast to one another. The most obvious division appears in the interests represented by political groups and energy companies on the one hand and the interests of non-governmental environmental organizations and scientific and research institutions on the other. A similar situation has been revealed by the analysis of media coverage of energy issues in Slovenian online media. We have concluded that there exists a similar situation among the key actors in the public discourse as well as in the media – in both areas their individual stories and occurring conflicts are emphasized. With the analysis of media coverage we found out that the media agenda most often includes energy issues in relation to political discussions and processes. The analysis also showed that sustainable energy future and transition to renewable energies was involved only in a small part of the media content and that the media devoted more space to political representatives and representatives of energy companies, while scientific institutions and environmental organizations achieved significantly less media attention. This puts the role of media as objective social critiques into the background and highlights their aim for ensuring institutionalized policy.

Keywords: energy, online media, framing, media effects.

KAZALO VSEBINE

1 Uvod	7
2 Energetika v Sloveniji	9
2.1 Viri energije in energetske usmeritve.....	10
2.2 Akterji na področju energetike	13
2.2.1 Politične stranke	14
2.2.2 Znanstvene in raziskovalne ustanove	16
2.2.3 Okoljske nevladne organizacije.....	17
2.2.4 Gospodarska podjetja	17
2.3 Ocena odnosa med akterji.....	18
3 O spletnih medijih.....	19
3.1 Značilnosti spletnih medijev	21
3.2 Bralec spletnih vsebin: aktiven ali pasiven?	22
3.3 Vsebina novic na spletu in v tradicionalnih medijih	24
4 Medijski učinki na občinstvo	25
4.1 Prednostno tematiziranje vsebin.....	25
4.2 Odbirateljstvo vsebin.....	28
4.3 Uokvirjanje vsebin	29
4.4 Podobnosti in razlike med posameznimi modeli.....	32
6 Raziskava	34
6.1 Raziskovalni model	34
6.2 Vzorec raziskave	36
6.3 Opis vzorca.....	38
7 Značilnosti uokvirjanja energetike	39
8 Energetika - polje soočanja različnih interesov	52
9 Zaključek.....	59

10 Literatura	61
----------------------------	-----------

KAZALO TABEL

Tabela 6.1: Število prispevkov v analizi po mediju in rubriki	39
---	----

KAZALO SLIK

Slika 2.1: Ključni akterji v javni razpravi na področju energetike.....	13
---	----

Slika 2.2: Primerjalna analiza volilnih programov strank z vidika trajnostnega razvoja	14
--	----

Slika 6.1: Proces analize uokvirjanja.....	35
--	----

1 Uvod

Večina dejstev, ki jih danes poznamo o naši družbi, dogajanju okoli nas in po svetu, izhaja iz medijskega poročanja (Luhmann 2000, 1). Mediji imajo osrednjo vlogo tudi pri tem, kako in na kakšen način postavljajo določene teme, osebe in organizacije v ospredje, saj jim že samo s pozornostjo, ki jim jo namenijo, dajejo prednost. Prav tako občinstvu ponujajo že določene kulturne vzorce, ki jim dodajajo nove pomene in jih s tem izpostavljajo kot normativne ter edine pravilne (Erjavec in drugi 2000, 11). S svojim poročanjem vplivajo na percepcijo javnosti o tem, kaj dojemajo za resnično, pravilno in trenutno najbolj aktualno. Bourdieu (1998, 21) temu pravi *učinek realnosti*, pri čemer je javnost prepričana, da je tisto, kar mediji prikažejo, resnično. S svojim poročanjem o različnih dogodkih mediji vplivajo na konstrukcijo resničnosti, ki na javnost lahko vpliva v obliki mobilizacijskih aktivnosti, vzbuja različna čustva in poziva k dejanjem. Konstrukcijo resničnosti, ki jo oblikujejo mediji, pa moramo pojmovati le kot del celotne realnosti, v kateri živimo. Koširjeva (2003, 63) namreč opozarja, da mediji ne morejo posredovati celotne resnice o resničnosti, ampak gre vedno za interpretacijo, ki je odvisna od različnih dejavnikov, vse skupaj pa je vpeto v širši družbeni kontekst, ki podeljuje pomen dogodkom, o katerih mediji poročajo.

Mediji na svojo agendo vsakodnevno uvrščajo številna področja in teme, o katerih poročajo na različne načine. Med njimi se pojavlja tudi področje energetike, ki zajema širok spekter posameznih tematik, prisotnih v našem življenju. Že samo prižiganje in ugašanje luči, vožnja z avtomobilom in ogrevanje prostorov so energetske teme, s katerimi se vsakodnevno srečujemo. V zadnjem času so te teme prešle raven obstranskih diskusij, do katerih mediji, in posledično tudi javnost, ni vzpostavila posebnega mnenja in kritičnega odnosa. Vprašanja učinkovite rabe energetike, trajnostnega razvoja energetike in izgradnje novih energetskih objektov, ki bodo zadovoljili dolgoročne potrebe ljudi po energiji, so danes nepogrešljiv del medijskega in tudi javnega diskurza, ne samo na ravni države, ampak tudi na ravni Evrope in celotnega sveta. Zavedanje o uničujočih posledicah, ki jih lahko ima nepremišljena uporaba virov energije z vidika varovanja in zaščite okolja ter ljudi, postaja vedno bolj problematično polje diskusije, v katero smo vključeni vsi porabniki različnih vrst energije.

V magistrski nalogi se ukvarjamo z mediatizacijo področja energetike v slovenskih spletnih medijih. Mediatizacija se namreč nanaša na prenašanje pomena, naj gre za tekst, diskurz ali

dogodek (Silverstone 1999, 13). Določa tudi, katero védenje je za družbo pomembno, s tem pa tudi, kaj je onstran prepoznane družbene realnosti. Tisto je nepomembno, saj tega javnost niti ne zazna (Kamin 2006, 114). Z mediatizacijo se torej oblikujeta stopnja in obseg medijskih vsebin, ki vplivajo na konstrukcijo družbene realnosti. S tem se prek medijev ustvarja javna diskusija, ki vpliva na posameznikovo dožemanje družbenih razmer in situacij okoli nas.

V raziskovalnem delu naloge bomo s pomočjo raziskovalne metode analiza vsebine iskali značilnosti novinarskega diskurza energetike v slovenskih spletnih medijih. V analizo bomo vključili identifikacijo ključnih skupin akterjev, ki imajo največjo vlogo pri vključevanju v javni diskurz energetike, in obenem ugotavljali, ali se njihova mnenja v javnih razpravah razlikujejo od mnenj, ki jih predstavljajo medijski prispevki. S tem lahko namreč vsaj do določene stopnje ocenimo, kakšna energetska prihodnost nas v Sloveniji čaka, kakšna so trenutna in prihodnja dejanja pomembnih akterjev na tem področju ter, kakšne učinke mediji prinašajo na energetiko in njen razvoj.

2 Energetika v Sloveniji

Zagotavljanje pogojev za zanesljivo, konkurenčno in trajnostno oskrbo uporabnikov z energijo in energetske storitvami se uvršča med najbolj pomembne razvojne izzive današnjega časa (Nacionalni energetski program Slovenije za obdobje 2010 do 2030 2011, 2). V Energetskem zakonu (Ur. list RS št. 27/2007) je kot eden izmed ključnih ciljev opredeljeno zagotavljanje pogojev za oskrbo uporabnikov z energetske storitvami po tržnih načelih in načelih trajnostnega razvoja, ob upoštevanju njene učinkovite rabe, gospodarne izrabe obnovljivih virov energije ter pogojev varovanja okolja. Današnja energetska politika vedno bolj postaja predmet skupne politike na ravni Evropske unije, ki zahteva uresničevanje treh ključnih energetske ciljev: okoljske trajnosti, zanesljivosti in konkurenčnosti (Nacionalni energetski program Slovenije za obdobje 2010 do 2030 2011, 3).

Po Energetskem zakonu (Ur. list RS št. 27/2007) med energetske dejavnosti spadajo: proizvodnja električne energije in toplote za daljinsko ogrevanje, predelava nafte ali naftnih derivatov, transport energije in goriv po omrežjih, dejavnost systemskega operaterja, skladiščenje plinskih, tekočih in trdih goriv, dobava električne energije, plina ali toplote, organiziranje trga z električno energijo oziroma zemeljskim plinom, trgovanje, zastopanje, posredovanje na trgu z električno energijo ali zemeljskih plinom in proizvodnja ter trgovanje ali distribucija tekočih goriv. V Sloveniji 52 odstotkov potreb po energiji zadovoljimo z domačim premogom, nuklearno energijo, hidroenergijo in obnovljivimi viri (biomasa, bioplin, odpadki). Pri ostalih energetske virih, kot so premog višjih kurilnosti, naftni proizvodi in zemeljski plin, pa je Slovenija odvisna od uvoza. Leta 2010 je delež električne energije, proizvedene iz obnovljivih virov, znašal približno 30 odstotkov. Izrazit porast je bil leta 2010 zabeležen pri fotovoltaiki (za 222 odstotkov) in bioplinu (za 117 odstotkov), vendar so bile proizvedene količine še vedno relativno skromne - skupaj so dosegle manj kot pol odstotka celotne proizvedene električne energije v Sloveniji. Deleži proizvedene električne energije iz obnovljivih virov so bili naslednji: 95 odstotkov v hidroelektrarnah, dobra 2 odstotka iz lesa in lesnih ostankov, 1 odstotek iz bioplina, 2 odstotka pa skupaj iz ostalih virov (deponijski plin, fotovoltaika, plin čistilnih naprav in industrijski odpadki) (Statistični urad RS 2011).

2.1 Viri energije in energetske usmeritve

Čeprav imamo v Sloveniji večinoma vsi prebivalci dostop do energije za opravljanje vsakodnevnih dejavnosti, vprašanje učinkovite rabe energije vedno bolj stopa v ospredje, tudi zaradi okoljsko škodljivih vplivov pridobivanja energije - tiste, pridobljene iz fosilnih virov. Obenem potrebe po energiji pri nas skokovito naraščajo. Področje energetike in njegovo urejanje predstavlja danes za Slovenijo eno izmed ključnih vprašanj glede zagotavljanja zanesljive energijske oskrbe za gospodarstvo, gospodinjstva in promet ter z vidika optimalnega izkoriščenja potenciala domačega znanja in gospodarskih kapacitet (Energetika in trajnostni viri energije 2008, 3).

Viri energije posamezne države so odvisni predvsem od naravnih danosti, naklonjenosti države in ostalih relevantnih akterjev pri vpeljavi novih virov oziroma načinov proizvodnje energije. Med primarne vire energije prištevamo fosilne vire (premog, nafta, zemeljski plin), vodne vire (hidroenergija) in jedrsko energijo. Med alternativne¹ vire energije spadajo energija vetra, biomasa, sončne celice, morski valovi, plimovanje in geotermalna energija (Mala enciklopedija jedrske energije, 2005). Po mnenju Sveta vlade RS za konkurenčnost moramo ta čas v Sloveniji največ pozornosti posvetiti obnovljivim virom energije, še posebej pa področjem termosolarne energije, fotovoltaike, biomase in vodika. Dodati je treba tudi domačo geotermalno energijo, hidroenergijo, vetrno energijo, jedrsko energijo, premog in plin (Energetika in trajnostni viri energije, 2008).

Vprašanje, na katere vire energije se bo Slovenija osredotočala v prihodnje, obravnava zadnji aktualni dokument s tega področja, predlog Nacionalnega energetskega programa (v nadaljevanju NEP), ki je nastal leta 2011, da bi vzpostavil pogoje za prehod v nizkoogljično družbo. NEP naj bi prav tako služil kot odgovor na ključni izziv prihodnjega razvoja energetike v Sloveniji, tj. zagotavljanje ravnotežja med tremi osnovnimi cilji energetske politike: čim manjšim vplivom na okolje, ustrezno zanesljivostjo oskrbe in izboljšanje konkurenčnosti družbe ter gospodarstva. Program NEP tako daje usmeritve za izkoriščanje ekonomskega potenciala učinkovite rabe energije v vseh sektorjih v polni meri, postavlja ambiciozne cilje

¹ Pri tem lahko do določene mere problematiziramo takšno kategorizacijo in še bolj uporabo termina "alternativni viri energije", ki omenjene oblike virov postavlja v hierarhično podrejeno razmerje. Pomenijo torej alternativo prevladujočemu, ustaljenemu. Ustreznije bi bilo govoriti o trajnostnih virih energije.

pri izkoriščanju obnovljivih virov energije ter vzpostavlja pogoje za bistveno zmanjšanje odvisnosti od rabe fosilnih goriv in njihovo postopno opuščanje. Do leta 2030 je po programu NEP predviden 50-odstotni delež obnovljivih virov energije glede na bruto končno rabo električne energije. Prednostna področja, s katerimi se NEP ukvarja, se nanašajo predvsem na učinkovito rabo energije, izrabo obnovljivih virov energije in razvoj aktivnih omrežij za distribucijo električne energije (Nacionalni energetske program Slovenije za obdobje 2010 do 2030 2011, 2).

Strategija NEP pravi, da sta trajnostna raba in lokalna oskrba z energijo razvojno najbolj pomemben segment energetike. Glede na posamezne dejavnosti energetike so v programu NEP v središču obnovljivi viri energije v več sektorjih:

- **Proizvodnja toplote:** prednostno spodbujanje vseh okoljsko sprejemljivih obnovljivih virov energije. Za proizvodnjo toplote je predvideno prednostno spodbujanje izrabe lesne biomase, sončne, geotermalne, vetrne in hidroenergije.
- **Raba energije v prometu:** Program NEP poudarja uvajanje električnih vozil in zagotavljanje polnilne infrastrukture. Poleg tega sem spadajo še stisnjen zemeljski plin, naftni plin, vodik in biogoriva.
- **Oskrba z električno energijo:** spodbujanje razvoja proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov energije z visokim izkoristkom.
- **Tekoča goriva:** Zaradi pričakovanega postopnega višanja cen fosilnih goriv (nafta in naftni derivati) je v prihodnje pod okrilje programa NEP predvideno postopno zmanjševanje povpraševanja po naftnih derivatih v državi. Da bi Slovenija zmanjšala svojo odvisnost od njihovega uvoza, NEP predlaga večjo rabo biogoriv in električne energije v prometu.

Kljub poudarku na uporabi in razvoju obnovljivih virov energije NEP vzporedno v ospredje postavlja tudi primarne vire, še posebej zemeljski plin, premog, hidroenergijo in jedrsko energijo. Na področju oskrbe z zemeljskim plinom NEP predvideva konvergenco s sosednjimi trgi in izboljšavo konkurenčnosti trga z zemeljskim plinom v Sloveniji. Vloga Slovenije je v programu NEP predvidena kot regionalno pomembna država za tranzit zemeljskega plina. Na

področju premoga je cilj programa dolgoročno zmanjšanje njegove rabe. A zaradi strateške zanesljivosti in diverzifikacije energetskega vira za proizvodnjo električne energije ostaja premog element domače oskrbe z energijo (Nacionalni energetski program Slovenije za obdobje 2010 do 2030 2011, 10-15). Program NEP prav tako predvideva gradnjo novega bloka šoštanjske termoelektrarne (TEŠ 6), saj v njej vidijo pomemben strateški pomen ravno zaradi izkoriščanja domačega vira energije. Pri tem projektu se pričakuje izplačilo investicije iz prihodkov na trgu z električno energijo, projekt pa sodeč po programu NEP ne ogroža izpolnjevanja mednarodnih podnebnih ciljev Slovenije (Poročilo o javni obravnavi predloga NEP 2012, 30). NEP prav tako predvideva izgradnjo nove jedrske elektrarne, saj jo izpostavlja kot nizkoogljiven in dolgoročno zelo konkurenčen vir za proizvodnjo električne energije. Z izgradnjo nove jedrske elektrarne bi po programu sodeč olajšali prehod v nizkoogljivo družbo. Na področju hidroenergije pa med prednostnimi nalogami program NEP izpostavlja dokončanje verige hidroelektrarn na spodnji in srednji Savi (Nacionalni energetski program Slovenije za obdobje 2010 do 2030 2011, 9-11).

Operativni cilji programa NEP do leta 2030 glede na leto 2008 se nanašajo na bistveno zmanjšanje emisij toplogrednih plinov in vpeljavo aktivne rabe obnovljivih virov energije. NEP predvideva, da se bo s programom učinkovitost rabe energije izboljšala za 20 odstotkov. Delež obnovljivih virov energije bo do leta 2020 25-odstoten, do leta 2030 pa 30-odstoten. Predvideno je tudi zmanjšanje emisij toplogrednih plinov za 9,5 odstotka do leta 2020 in 18-odstotno zmanjšanje do 2030. Načrtuje se tudi zmanjšanje uvozne odvisnosti na največ 45 odstotkov do leta 2030 in zmanjšanje energetske intenzivnosti² za 29 odstotkov do leta 2020 in 46 odstotkov do leta 2030 (Nacionalni energetski program Slovenije za obdobje 2010 do 2030 2011, 6).

Predlog nacionalnega energetskega programa je v Sloveniji trenutno eden izmed ključnih in tudi najbolj obširnih dokumentov, ki obravnavajo področje energetike. Program je nastajal pod strokovnim vodstvom Inštituta Jožef Stefan, pripravljali pa so ga številni strokovnjaki s področja energetike in tudi širše. Prav zaradi svoje strokovne plati nam služi kot izhodiščni

² Energetska intenzivnost je razmerje med količino energije (oskrba z energijo ali končna poraba energije) in bruto domačim proizvodom, izraženim v stalnih cenah. Energetska intenzivnost se manjša z izboljševanjem energetske učinkovitosti (Statistični urad RS 2012).

dokument za razmislek in je dober pokazatelj vseh trenutnih tematik in trendov, ki so pri nas aktualni, problematični in nujni. Zaradi pomembne vloge, ki jo vidimo v NEP-u, nam ta dokument služi kot izhodišče tematik in izpostavljenih problemov na področju energetike, ki jih zaznava stroka in s katerimi se bomo ukvarjali v nadaljevanju. Obenem bomo v raziskovalnem delu poskušali podati oceno, na kakšen način so različna energetska vprašanja, ki prihajajo tudi iz stroke, obravnavana v izbranih slovenskih spletnih medijih.

2.2 Akterji na področju energetike

V javno razpravo o energetiki se vključujejo skupine akterjev z različnih področij. Na primeru predloga programa NEP, po pregledu strokovnih dokumentov in družbenega odnosa do področja energetike, smo identificirali štiri ključne skupine akterjev, ki so pomembni za dogajanje na področju energetike. Predstavljeni so na sliki 2.1.

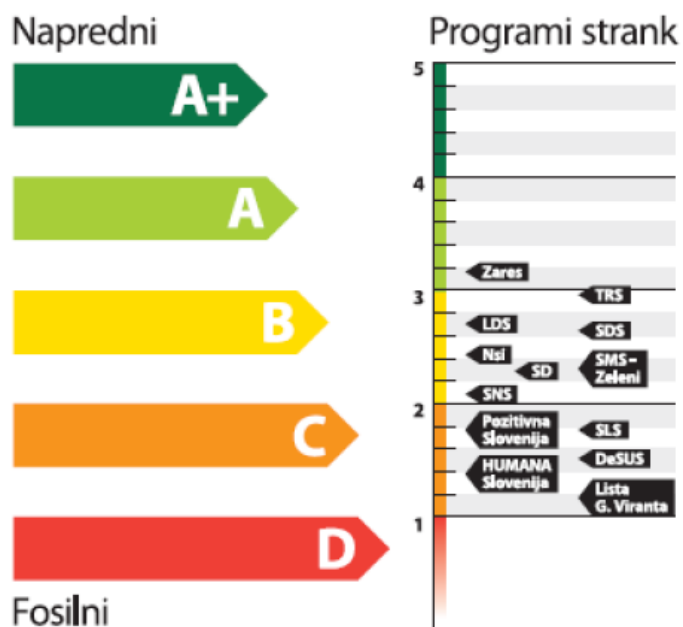
Slika 2.1: Ključni akterji v javni razpravi na področju energetike

2.2.1 Politične stranke

Politične stranke so svoje mnenje o ključnih energetskih vprašanjih izrazile v volilnih programih pred predčasnimi volitvami, ki so potekale decembra 2011. Pri vsebinskih značilnostih volilnih programov strank na tem področju je jasno, da med posameznimi strankami obstaja velika razlika pri razumevanju in odzivanju na energetske in tudi okoljske izzive v prihodnosti. Večina strank je sicer področje energetike vključila v svoje volilne programe, a še vedno bolj ali manj na deklarativni ravni, brez konkretnih ciljev in zavez, s katerimi bi pripomogli k izboljšanju energetske prihodnosti v Sloveniji. Na osnovi volilnih programov posameznih političnih strank je organizacija Mreža Plan B³ za Slovenijo oblikovala oceno volilnih programov strank na področju trajnostnega razvoja, kamor spada tudi področje energetike. Predstavljamo jo na sliki 2.2 .

Slika 2.2: Primerjalna analiza volilnih programov strank z vidika trajnostnega razvoja

Vir: Plan B za Slovenijo (2011).

³ Mreža Plan B za Slovenijo - Pobuda za trajnostni razvoj - združuje 36 okoljskih nevladnih organizacij, ki delujejo na področju prizadevanja za trajnostni razvoj družbe. Zavzemajo se za krepitev glasu nevladnih organizacij, vzpostavljanje in vzdrževanje dialoga z oblastmi in ostalimi organi, prispevajo k reševanju okoljskih problemov in sodelujejo z drugimi podobnimi mrežami v državnem in mednarodnem prostoru (Plan B za Slovenijo 2012).

Mnenja strank o področju energetike, ki so se na decembrskih volitvah uvrstile v državni zbor, so naslednja: Stranka SD se zavzema za zagotavljanje obstoječega stanja energetskega sistema, izražajo pa podporo obnovljivim virom in učinkoviti rabi energije s ciljem stabilizacije porabe energije. Ob tem sicer podpirajo tudi izgradnjo večjih energetskih objektov, kot je TEŠ 6, podaljšanje delovanja jedrske elektrarne Krško in gradnjo drugega bloka jedrske elektrarne. Usmeritev stranke SDS je podobna SD, le da je pri njih zaznati večjo zavezanost razvoju obnovljivih virov in učinkoviti rabi energije. Njihovi ukrepi na tem področju so utemeljeni in predstavljeni z argumenti. Zavzemajo se tudi za pospeševanje projekta jedrske elektrarne in TEŠ 6. Stranka Pozitivna Slovenija podpira učinkovito rabo energije in obnovljive vire, a podobno kot SD, zgolj na opisni ravni, cilji niso natančno določeni, in tudi njihova razlaga je zelo minimalistična. Stranka Državlanska lista energetiki v svojem programu ne namenja nobene pozornosti. Stranka Desus podpira obnovljive vire energije, a tudi ta večinoma le na opisni ravni, prav tako pa podpirajo izgradnjo TEŠ 6. Stranka SLS podpira obnovljive vire energije, saj v njih vidi priložnost za decentraliziran razvoj Slovenije. Stranka NSi obnovljive vire vidi kot prioriteto državnega in zasebnega vlaganja v infrastrukturo.

Mnenja strank, ki se na decembrskih volitvah niso uvrstile v državni zbor: Na področju energetike stranka LDS izraža nekaj konkretnih usmeritev glede obnovljivih virov energije, prav tako izpostavljajo trajnostni razvoj, ki ga povezujejo z uspešnim izhodom iz gospodarske krize. Stranka Zares je predstavila enega izmed bolj kakovostnih programov na področju OVE in URE. Iz okoljevarstvenih razlogov nasprotujejo izgradnji TEŠ 6. Proti TEŠ 6 je tudi stranka SNS, ki se zavzema za usmeritev v obnovljive vire energije s poudarkom na sončni energiji. Stranka za trajnostni razvoj Slovenije - TRS prehod v nizkoogljično družbo opredeljuje kot svojo osrednjo vizijo in je okoljski vidik vpela v vse svoje cilje. Prav tako nasprotujejo gradnji TEŠ 6 in drugemu bloku jedrske elektrarne. Stranka SMS - Zeleni se prav tako izrekajo proti TEŠ 6 in drugemu bloku jedrske elektrarne, njihov cilj pa je 100-odstotna raba obnovljivih virov energije do leta 2050. Stranka Humana Slovenija obnovljive vire energije na opisni ravni podpira predvsem na primeru velikih stavb. (Primerjalna analiza volilnih programov strank z vidika trajnostnega razvoja 2011).

2.2.2 Znanstvene in raziskovalne ustanove

Med znanstvenimi in raziskovalnimi ustanovami, ki so podale svoje pripombe in komentarje na predlog programa NEP, se pojavljajo Svet za trajnostni razvoj, Elektroeinstitut Milan Vidmar, Institut Jožef Stefan, okoljski raziskovalni zavod in še nekatere manjše organizacije. V poročilu o javni obravnavi predloga NEP (1. del) so od vseh naštetih ustanov podrobneje predstavljena stališča Sveta za trajnostni razvoj⁴. Njegovi člani menijo, da NEP predvideva zlasti nizkoogljični vidik trajnostnega razvoja, ne zasleduje pa dolgoročne vizije trajnostne energetike. Program naj ne bi predvideval morebitnih sprememb v podnebno-energetskih ciljih EU, zato pričakujejo, da bo program dopolnjen s pogoji za doseganje teh ciljev, predvsem na področju zmanjšanja emisij toplogrednih plinov za 80 odstotkov do leta 2050. Svet za trajnostni razvoj se torej zavzema predvsem za trajnostno energetiko, v programu NEP pa vidi nevarnost, da bi ga akterji interpretirali kot priporočilo za izvajanje različnih projektov z osrednjim namenom proizvodnje elektrike. Po njihovem mnenju morajo biti v ospredju drugi ukrepi, kot so varčna in učinkovita raba energije, razvoj aktivnih omrežij, uvajanje zelenih tehnologij in izkoriščanje obnovljivih virov energije. Prav tako ocenjujejo, da TEŠ 6 z vidika trajnostnega razvoja Slovenije ni ustrezna rešitev, zato predlagajo ustavitev vseh postopkov na tem področju. Tudi za utemeljitev podaljšanja obratovanja obstoječe jedrske elektrarne po mnenju Sveta manjka strokovna podlaga.

Svet kot ključno sestavino trajnostnega razvoja energetike predvideva zmanjšanje porabe energije v celoti. Pri tem se zgledujejo po strategiji EU, ki predvideva 20-odstotno zmanjšanje porabe primarne energije do leta 2020. Tudi NEP naj bi sledil temu cilju (Poročilo o javni obravnavi predloga NEP 2012, 32-37).

⁴ Svet za trajnostni razvoj je posvetovalno telo Vlade Republike Slovenije za področje trajnostnega razvoja kot skladnega gospodarskega, socialnega in okoljskega razvoja, ki zadovoljuje potrebe sedanje generacije, ne da bi se zmanjšale možnosti zadovoljevanja potreb prihodnjih generacij. Predsednica je dr. Lučka Kajfež Bogataj, člani sveta pa so Žiga Turk, Anton Peršak, Uroš Merc, Luka Omladič, Vida Ogorelec in drugi (Svet za trajnostni razvoj 2012).

2.2.3 Okoljske nevladne organizacije

Okoljskih nevladnih organizacij, ki so podale svoje mnenje glede predloga NEP, je več kot deset. Predlagale so, da se v program NEP vključi okoljsko sprejemljivejši scenarij z dolgoročno vizijo 100-odstotnega pridobivanja električne energije iz obnovljivih virov energije s prehodnim obdobjem, ko je sprejemljiva proizvodnja električne energije iz zemeljskega plina. Prav tako nasprotujejo izgradnji TEŠ 6, glede jedrske energije pa si prizadevajo za njeno opuščanje že pred letom 2030. S tem povezana je tudi opustitev načrta gradnje nove jedrske elektrarne. Okoljske nevladne organizacije menijo tudi, da sta razvojni paradigmi trajnostne energetike in proizvodnje električne energije v velikih elektrarnah izključujoči, kar je po njihovem mnenju tudi največja pomanjkljivost programa NEP. Prav tako so kritični do predloga NEP, saj po njihovem mnenju daje prednosti učinkoviti rabi energije in obnovljivim virom energije zgolj na deklarativni ravni.

Mnenje večine okoljskih nevladnih organizacij do predloga NEP in širšega področja je, da energetika izhaja iz načela trajnostnega razvoja države. To pomeni predvsem opuščanje virov, ki onesnažujejo okolje, in uveljavljanje takšnih tehnologij ter ukrepov, ki zmanjšujejo negativen vpliv na okolje. Izpostavljajo uveljavljanje obnovljivih virov energije, prek katerih bi lahko Slovenija prešla na sistem, ki v celoti temelji na omenjenih virih. Pri tem pričakujejo celovito preobrazbo energetskega sektorja z dolgoročnim ciljem – 100-odstotno proizvodnjo obnovljive električne energije, kar je tudi v skladu s prizadevanji EU (Poročilo o javni obravnavi predloga NEP 2012, 8-10).

2.2.4 Gospodarska podjetja

Na predlog NEP so svoje mnenje izrazila številna gospodarska podjetja in združenja, ki delujejo na področju energetike. Skupna mnenja o posameznih postavkah programa NEP povzemamo po mnenju Gospodarske zbornice Slovenije, ki kot interesno združenje gospodarstva vključuje slovenska podjetja, delujoča na področju energetike. Mnenje Gospodarske zbornice tako večinoma izhaja iz mnenj posameznih podjetij. Pri tem izpostavljajo predvsem konkurenčnost slovenskih podjetij, zagotavljanje primernih in zadostnih virov financiranja za izgradnjo določenih objektov ter celoten razvoj industrije. Po njihovem mnenju je nujno zagotavljanje pogojev za trajnostno, konkurenčno, izvozno

naravnano in uvozno optimalno oskrbo in proizvodnjo energije, ki je eden izmed ključnih dejavnikov za konkurenčnost gospodarstva. Menijo tudi, da je področje proizvodnje in oskrbe z električno energijo v programu NEP bolj izpostavljeno kot ostala področja, ki bi jim morali posvetiti več pozornosti (toplota, transport, industrija). Jasno so povedali tudi dejstvo, da bodo vlado podpirali pri vseh ukrepih, s katerimi bodo presegli ovire umeščanja infrastrukturnih objektov v prostor. Pri tem izpostavljajo predvsem gradnjo hidroelektrarne na Savi, gradnjo drugega bloka jedrske elektrarne in gradnjo TEŠ 6. Pri svojih prizadevanjih se zavzemajo tudi za povečanje pomena zemeljskega plina. Menijo namreč, da bo zemeljski plin v Evropi dobil veliko večjo vlogo kot ga predvideva NEP, zlasti kot energent med prehodom v nizkoogljično družbo. Po njihovem mnenju se program NEP ne posveča oziroma celo zapostavlja obstoječe in nove druge vire energije in se osredotoča predvsem na obnovljive vire, ki jih ne postavljajo v obstoječe energetske točke, ampak so razpršeni. Ob tem se sprašujejo, kakšno je financiranje vzpostavitve in proizvodnje energije ter obnovljivih virov. V programu pa močno podpirajo načrtovanje in izgradnjo hidroelektrarn, saj je po njihovem mnenju energetski potencial slovenskih rek najbolj pomemben obnovljivi vir energije. Z novimi hidroelektrarnami bi lahko vplivali na doseganje ciljnega deleža obnovljivih virov energije v končni rabi energije (Stališče GZS do osnutka predloga NEP 2030).

2.3 Ocena odnosa med akterji

Kot smo ugotovili pri analizi mnenj, izpostavljenih skupin akterjev do programa NEP in posledično tudi do širšega področja energetike, obstajajo med posameznimi skupinami akterjev pomembne povezave in podobnosti, pa tudi razlike. Ugotavljamo, da lahko skupine akterjev v javni razpravi na področju energetskega razvoja Slovenije razdelimo v dve veliki skupini. V prvi je večji del znanstvenih in raziskovalnih ustanov ter okoljskih nevladnih organizacij, ki so usmerjene predvsem v trajnostni razvoj in zagovarjajo razvoj energetike na temeljih obnovljivih virov energije. V drugi skupini so politične stranke in gospodarska podjetja, ki sicer do določene mere prav tako zagovarjajo trajnostne vidike energetike, vendar obenem v svoje programe vključujejo tudi okoljsko bolj obremenilne vire energije. Ugotavljamo, da je prav to razhajanje med ključnimi mnenji o razvoju energetike v Sloveniji eno izmed bolj problematičnih vidikov. Predlog NEP je dober pokazatelj tega stanja. Program namreč trenutno odraža interese prevladujoče politike in interese gospodarskega kapitala, v manjši meri pa interese okoljevarstvenih organizacij in znanstvenih ustanov. Če izpostavimo

le dva primera, predlagatelj programa NEP v program vključi gradnjo novih energetskih objektov (TEŠ 6 in nova jedrska elektrarna v Krškem), ki so po mnenju nevladnih okoljskih organizacij in znanstvenih institucij, vključenih v analizo, okoljsko in trajnostno sporna. Zaradi razhajajočih mnenj akterjev, ki v Sloveniji v največji meri vplivajo na razvoj dogodkov na področju energetike, se trenutno stanje spreminja izjemno počasi oziroma se razvija v različne smeri, ki pa med seboj niso usklajene. Opazimo namreč lahko, da kapitalski interesi določenih akterjev prevladajo nad preostalimi interesi za energetsko prihodnost, ki bi se usmerjali k porabi obnovljivih virov energije.

Če povzamemo mnenja izpostavljenih skupin akterjev, ugotovimo očitno *razhajanje med cilji in interesi, ki jih na eni strani zastopajo prevladujoče politične institucije in gospodarstvo, ter cilji in interesi, ki jih zastopajo okoljske nevladne organizacije ter prevladujoče znanstvene institucije*. Kako se to razmerje interesov posameznih skupin akterjev uokvirja v medijskih prispevkih, bomo ugotavljali v raziskovalnem delu naloge.

3 O spletnih medijih

Množični mediji (med njimi tudi spletni) so eden izmed ključnih elementov sodobne družbe. Po Vregu (2000, 60) so glavne funkcije medijev vzpostavljanje in artikuliranje javnosti, socializacija (socialna interakcija in integracija), vzpostavitev javnega nadzora in legitimacija. Pri tem medijsko osebje, kamor spadajo novinarji in uredniki, zbirajo informacije, jih procesirajo, nato oblikujejo v sporočila in na koncu posredujejo občinstvu. S tem usmerjajo razumevanje dogajanj v družbi ter svetu. Informacije, ki se pojavijo v medijih, so torej sporočila, ki omogočajo, da javnost spozna nekaj, česar prej ni vedela.

McQuail (2005, 456-457) predpostavlja, da imajo množični mediji pomemben učinek na percepcijo javnosti o dogajanju v svetu. Učinki vsebin, ki se nahajajo v medijih, so splošno odvisni od tega, s kakšno stopnjo pozornosti in zaupanja javnost spremlja te informacije. Lahko so tudi negativni, kot na primer stopnja zaupanja javnosti glede na negativne ekonomske novice, poročanje o kriminaliteti in podobno. Medijski učinki so torej posledica tega, o čem in na kakšen način o tem mediji poročajo.

McQuail (ibid., 457) obenem opozarja tudi na to, da medijem ne smemo pripisovati ultimativnega učinka na občinstvo v okviru sporočil, podob in idej, ampak se moramo zavedati, da so le prenašalci širokega spektra sporočil, ki izhajajo iz družbe, in se prek medijev v družbo tudi vračajo. Ugotavlja, da pri analiziranju in definiranju učinkov množičnih medijev obstaja velika dvojnost med tistimi, ki medijem pripisujejo veliko moč vpliva na javne diskusije, in tistimi, ki ta način prenosa pomembnih sporočil in njihovih učinkov kritizirajo. McQuail zato meni, da mora javnost ta konflikt opazovati s prave razdalje in ne sme enačiti določenih izpostavljenih sporočil s samim medijem, obenem pa mora znati razlikovati med različnimi oblikami učinkov v različnih situacijah.

Medijske krajine si danes brez spletnih medijev ne moremo več predstavljati. Ko govorimo o spletnih medijih, imamo v mislih predvsem tiste, ki so nastali na podlagi že uveljavljenih tradicionalnih medijev, ti pa so oblikovali spletne portale, ki medijem dajejo možnost, da bralcem ponudijo vsebine v različnih oblikah, kot so pisani prispevki, video prispevki, oddajanje v živo, diskusije in podobno.

Po mnenju Oblakove in Petriča (2005, 15-16) ima splet kot medij svoje specifične lastnosti, ki ga pomembno razlikujejo od tradicionalnih medijev. K njegovemu pojmovanju je najbolj pripomogla popularizacija in razširjenost v sredini 90. let, ko se je tradicionalnim medijem ob bok postavil nov in kompleksen svet s posebnimi lastnostmi, drugačno oblikovanimi vsebinami in raznolikim občinstvom. Splet kot medij predstavlja heterogeno medijsko tehnologijo in kompleksno komunikacijsko platformo, na kateri nastajajo med sabo povezane aktivnosti in vsebine. Nastanek in razvoj svetovnega spleta ter ostalih spremljajočih tehnologij je radikalno spremenil tudi način nastanka in sprejemanja novic. Splet je omogočil vstop novih posrednikov, ki oblikujejo in distribuirajo novice, kot so zbiralniki spletnih novic (spletni portali), oblikovanje mobilnih spletnih vsebin, državljansko novinarstvo prek forumov, blogov in podobno (OECD 2010, 85).

Danes je splet eden izmed najbolj pomembnih virov za pridobivanje informacij in branje novic. Značilne trende v odnosu do tradicionalnih medijev je bilo zaznati že ob samem pojavu in širitvi interneta. V 90. letih so ameriški raziskovalci prvič zaznali, da začenja internet igrati vse bolj pomembno vlogo v informativnih navadah Američanov. Takratna raziskava raziskovalnega centra PEW (v Oblak in Petrič 2005, 97) je pokazala, da so

uporabniki pogosteje začeli uporabljati internet predvsem zaradi občutka, da informacije, ki so dostopne na spletu, drugje niso. Po podatkih istega inštituta iz leta 2000 naj bi spletne novice že »ožele« televizijsko in radijsko občinstvo. O popularnosti spleta kot vira novic govori tudi raziskava organizacije OECD (2010, 74), ki je pokazala, da je v 31 najbolj razvitih državah⁵ na svetu branje novic najbolj priljubljena in pomembna aktivnosti na spletu. V nekaterih državah, ki spadajo v OECD, več kot polovica populacije uporablja splet kot glavno orodje za branje novic, največ v Južni Koreji, kjer novice prek spleta bere kar 77 odstotkov prebivalstva. V nekaterih državah zaradi spletnih novic izgubljajo predvsem tiskani mediji (časopisi, revije), v nekaterih državah že več kot 70 odstotkov ljudi novice spremlja prek spleta. Tudi v Združenih državah Amerike splet prednjači pred tiskanimi mediji, saj novice prek spleta spremlja 40 odstotkov prebivalcev, 35 odstotkov prek tiskanih medijev, še vedno pa prednjači televizija s 70 odstotki.

Podoben trend je značilen tudi za Slovenijo. Glede na raziskavo merjenja obiskanosti spletnih strani (MOSS 2012), ki jo opravlja Slovenska oglaševalska zbornica, podatki iz januarja 2012 kažejo, da slovenske spletne uporabnike najbolj zanima kategorija novic. Po podatkih MOSS se je 79 odstotkov slovenskih spletnih uporabnikov v starosti med 10 in 79 let opredelilo, da jih področje novic zelo zanima ali zanima. Sledi področje glasbe in filma, nato pa sledijo potovanja, šport, kozmetika, prehrana, avtomobilizem ter zdravje in zdravila.

3.1 Značilnosti spletnih medijev

Oblakova in Petrič (2005, 17) navajata, da spletni mediji opravljajo dve pomembni funkciji. Prek spletnih mest posredujejo svoje vsebine, informacije in tudi storitve potencialnim bralcem ter uporabnikom, poleg tega pa se navzven predstavljajo kot institucije ali medijske organizacije in s tem pridobivajo mesto pomembnih soustvarjalcev spletnega prostora.

Spletni mediji se od tradicionalnih razlikujejo po kar nekaj lastnostih. Kawamoto (2003, 4) navaja naslednje značilnosti spletnih medijev: hipertekstualnost, interaktivnost, nelinearnost, multimedialnost, konvergenca in posebljanje. Dahlgren (1996, 64-66) k hipertekstualnosti in multimedialnosti dodaja še interaktivnost, arhivskost in figurativnost.

⁵ Na prvih desetih mestih med državami OECD po pogostosti branja novic prek spleta so: Južna Koreja, Norveška, Islandija, Japonska, Mehika, Združene države Amerike, Finska, Danska, Švica in Kanada (OECD 2010, 75).

- Hipertekstualnost: Gre za povezovanje posameznih delov spletnih strani skozi nelinearno hierarhično strukturo (Kawamoto 2003, 4). Uporabnik lahko v besedilu hitro poišče ključne besede in se osredotoči le na tista besedila oziroma dele besedil, ki ga zanimajo (Dahlgren 1996, 64).
- Interaktivnost: proces vključevanja človeškega ali mehanskega sodelovanja v procesu iskanja in širjenja informacij (Kawamoto 2003, 4).
- Multimedij: uporaba več kot enega tipa medija pri določeni aktivnosti na spletu. To pomeni, da lahko na spletu uporabljamo različne formate, kot so tekst, glas in videoposnetek ter to spremenimo v spletno obliko, ki je na voljo spletnim uporabnikom (Dahlgren 1996, 64).
- Konvergenca: brisanje meja med različnimi tehnologijami, kot so besedila, radijski program in video posnetki (Kawamoto 2003, 4).
- Personalizacija: Pri uporabi spletnih medijev lahko posamezniki sami izberejo, katere spletne strani in novice bodo prebrali. Pri izbiri posamezniki upoštevajo svoje potrebe in želje glede na aktualno dogajanje (Kawamoto 2003, 4).
- Arhiviranje: Splet ponuja edinstveno možnost digitalnega arhiviranja vsega, kar se na spletnih straneh pojavi. Uporabniku je dana možnost, da lahko brska po spletnem arhivu in pridobi informacije tudi o preteklih dogodkih. Tovrsten način je hitrejši in tudi cenejši kot brskanje po tradicionalnih arhivih. (Dahlgren 1996, 66).

3.2 Bralec spletnih vsebin: aktiven ali pasiven?

S spremembami v načinu oblikovanja in posredovanja vsebin se je spremenilo tudi občinstvo oz. bralci spletnih medijskih vsebin. Kot pravi Maier (2010, 548), je migracija bralcev novic k spletnim virom dosegla ključno točko, na kateri jih je treba posebej obravnavati in poiskati njihove značilnosti, saj se vsaj do neke mere razlikujejo od občinstva tradicionalnih medijev. Spletni uporabniki so po mnenju Kawamota (2003, 5) veliko več kot lenobni pasivni bralci vsebin na spletu, ampak so aktivni iskalci informacij, ki jih prilagajajo svojim potrebam in željam. S pojavom spletnih medijev se je spremenila tudi narava bralcev. V primerjavi s tradicionalnimi mediji (tisk, televizija, radio) bralci spletnih medijev ne posvečajo veliko

pozornosti samo eni vsebini ali novici, ampak krmarijo med različnimi spletnimi stranmi, novicami, videoposnetki, forumi ipd. Razdrobljeno iskanje in branje informacij uporabniku omogoča, da kombinira različne vire in perspektive določene zgodbe ter si tako oblikuje svojo lastno sliko in mnenje o temi (OECD 2010, 79).

Pomemben segment za razumevanje sprememb na področju spletnih medijev predstavljajo tudi medijske prakse, ki jih izvajajo uporabniki spleta. Pavlik (v Hoffman 2006, 59) ugotavlja, da spletni mediji spreminjajo razmerje in odnos med novinarji ter občinstvom v smislu, da ima občinstvo večji vpliv na produkcijo novic na spletu. Primeri tovrstnega vplivanja so na primer odzivi občinstva na posamezne prispevke prek elektronske pošte, komentarji pod prispevki in podobno. Zaradi nove tehnologije so morali novinarji del nadzora nad svojimi prispevki prepustiti občinstvu, ki si lahko svojo izkušnjo s spletnimi mediji popolnoma personalizira. Po drugi strani pa Oblakova in Petrič (2005, 92) menita, da je predpostavka o samoumevnem aktivnem uporabniku vprašljiva. Vzorci selekcije iz različnih možnih oblik iskanja informacij po spletu niso poenoteni in prav njihova raznovrstnost pomembno oblikuje naravo uporabniške spletne strukture. Ta je lahko bolj ali manj dejavna, bolj dialoška ali bolj enosmerna, ustvarjalna ali povprečna, kritična ali pa povsem nerefleksivna.

Po raziskavi OECD (2010, 76) so na spletu najbolj aktivne mlajše skupine uporabnikov. Novice na spletu najpogosteje berejo uporabniki v starostni skupini od 25 do 34 let, v nekaterih državah pa celo v skupinah od 35-44 let (Norveška) in tudi starejši. Raziskava je tudi pokazala, da spletne medije v veliki meri berejo tisti ljudje, ki berejo tiskane medije, vendar se ne zanašajo več izključno na vsebine v časopisih ali revijah, ampak vire informacij o določenih temah poiščejo tudi na spletu.

Po raziskavi MOSS (2012) je januarja 2012 mesečno internet uporabljalo 77 odstotkov, kar pomeni 1.320.031 prebivalcev Slovenije, starih od 10 do 75 let. Med njimi je 54 odstotkov tistih, ki internet uporabljajo večkrat dnevno in 30 odstotkov vsakodnevnih uporabnikov. 12 odstotkov internet uporablja nekajkrat na teden, ostali pa ga uporabljajo redkeje, a vsaj mesečno. Povprečna starost uporabnikov je 37 let, po starostnih razredih pa je največji delež obiskovalcev slovenskih spletnih strani starih od 40 do 75 let (43 odstotkov), nato od 25 do 39 let (31 odstotkov) in od 10 do 24 let (26 odstotkov).

3.3 Vsebina novic na spletu in v tradicionalnih medijih

S pojavom spletnih medijev se je v veliki meri spremenil način posredovanja novic s strani medijskih hiš, s tem pa tudi način branja in značilnosti občinstva, ki spremlja spletne novice. Ob tem se pojavlja tudi vprašanje, ali se je poleg bralnih navad spremenila tudi sama vsebina novic. Različni avtorji (Hoffman 2006, Maier 2010, Randazzo in Greer 2003) so prek primerjav medijskih prispevkov v tradicionalnih in spletnih medijih ugotovili, da je vsebina po večini enaka oziroma obstaja le nekaj minimalnih razlik. Randazzo in Greerjeva (2003, 121-123) sta na podlagi več kot 250 tiskanih prispevkov in 420 spletnih prispevkov na temo okoljevarstva v izbranih ameriških časopisih ugotovila, da med različnimi oblikami medijev pri vsebini ni večjih razlik. Ugotovila sta tudi, da mediji v primeru opisovanja konflikta v prispevkih zagotavljajo manj konteksta in da se osredotočijo le na primerjavo stališč nasprotujočih strani, bralcem pa ne dajejo možnosti in razlag za nevtralnno razumevanje problema. Do podobnih rezultatov je v svoji raziskavi prišel tudi Maier (2010, 556-557), ki je primerjal vsebino v 3.900 prispevkih iz tiskanih časopisov, na televiziji, radijskih postajah in spletu. Ugotovil je, da je vsebina v vseh analiziranih medijih v veliki večini podobna. V veliki meri prispevki na spletu niso imeli le podobnih vsebin v primerjavi s tradicionalnimi mediji, ampak tudi zelo podoben potek celotne zgodbe, način predstavitve posameznih stališč in dejstev, pogostost objave določene zgodbe in obseg. Hoffman (2006, 58) ob tem dodaja, da so razlogi za oblikovanje enakih novic na spletu in v tradicionalnih medijih v oblikovanju standardov s strani medijskih hiš, ki jih morajo novinarji pri svojem delu upoštevati. Medijske hiše želijo tako v svojih tradicionalnih medijih kot tudi v spletnih novičarskih portalih ohranjati podoben nivo (navidezne) objektivnosti in nevtralnosti, zato so temu prilagojene tudi vsebine novic, ki se med seboj ne razlikujejo. Prav tako želijo širiti iste vsebine, dogodke, izpostavljati podobne teme in akterje, saj s tem ohranjajo svojo konsistentnost in homogenost.

Kljub nekaterim spremembam narave občinstva pri spremljanju spletnih medijev in razvoja novih tehnologij novinarska vloga v primerjavi s tradicionalnimi mediji (zaenkrat) še ostaja dokaj podobna. Kot pravi McCombs (v Maier 2010, 558), bo vloga novinarja kot razsodnika o tem, kateri prispevki se bodo umestili v medij, ostala nespremenjena toliko časa, dokler bo tudi vsebina v tradicionalnih in spletnih medijih ostala podobna. Kljub temu pa se že kažejo določene težnje v spremembah spletnih medijev, tudi pri vsebini. Le-ti sicer res v večini

objavijo podobne osrednje novice kot tradicionalni mediji, do določene meje pa že ponujajo dodatne vsebine, ki jih v tradicionalnih medijih ni zaznati, in s tem dajejo nove perspektive izpostavljenim tematikam.

4 Medijski učinki na občinstvo

Mediji s svojim delovanjem v ospredje postavljajo določene teme, osebe in organizacije, saj jim že samo s pozornostjo, ki jim jo namenijo, dajejo prednost. Javnost namreč zanjo izve, medtem ko mnogih tematik, ki jih medijih ne izpostavijo, sploh ne spozna (Bučar Ručman 2011b, 260). Mediji vsakodnevno določijo in oblikujejo svoj nabor vsebin, ki jih nato po svojih kanalih sporočijo širši javnosti oz. medijskemu občinstvu. Na oblikovanje medijske agende vplivajo številni dejavniki, ki so jih analizirali in raziskovali različni raziskovalci (Entman 1993, McCombs in Shaw 1972, McQuail in Windahl 1993, Shoemaker 2002 in drugi). V nadaljevanju bomo izpostavili ključne teorije, ki se z določanjem in oblikovanjem medijske agende ter medijskimi učinki ukvarjajo neposredno. Po pregledu literature med ključne teorije v ospredje postavljamo prednostno tematiziranje (*ang. agenda setting*), vratarstvo oz. odbirateljstvo (*ang. gatekeeping*) in teorijo uokvirjanja (*ang. framing*).

4.1 Prednostno tematiziranje vsebin

Med številnimi predpostavkami o učinkih množičnega komuniciranja je učinek o vplivu medijev na javno mnenje eden izmed temeljnih konceptov, ki so ga skozi leta številni avtorji dopolnjevali in razvijali. Ta koncept govori o tem, da ljudje poznajo tiste informacije o dogajanju v svetu, ki jih obravnavajo množični mediji, in jih s stopnjo intenzivnosti, ki jo mediji posvečajo določenim temam, tudi sami sprejemajo s podobno pozornostjo (McQuail in Windahl 1993, 104). Teorijo, ki pojasnjuje ta učinek, imenujemo *teorija prednostnega tematiziranja* in je ena izmed precej odmevnih teorij za pojasnjevanje odnosov med mediji in občinstvom (Oblak 2000, 96). V začetku sedemdesetih let sta jo zasnovala McCombs in Shaw (1972, 177), njuna temeljna trditev pa je, da množični mediji s tem, ko določajo pomembnost in izpostavljenost političnih tematik, oblikujejo tudi prednostne teme v političnih kampanjah. To pomeni, da mediji ljudem do določene mere in na določen način predlagajo teme, o katerih naj razmišljajo in si o njih oblikujejo mnenje. McCombs in Shaw (1972, 176) pravita, da imajo pri izbiri in objavi novic, ki določajo politično realnost v medijih, ključno vlogo uredniki, novinarji in drugo medijsko osebje. Občinstvo s spremljanjem medijev ni

seznanjeno le z določenimi vsebinami v novicah, saj mediji določajo tudi količino in intenzivnosti določenih novic s tem, da jih pogosteje (ali redkeje) objavijo in jim namenijo več (oz. manj) prostora.

Analizo funkcije prednostnega tematiziranja sta McCombs in Shaw (1972, 177-181) opravila na primeru volivcev okrožja Chapel Hill v mestu North Carolina. V raziskavi sta najprej analizirala medijske vsebine na temo volitev, nato pa sta dodala še mnenje volivcev o tem, katere teme so se jim v času politične kampanje zdele najbolj pomembne. Rezultati raziskave so pokazali, da so mediji med politično kampanjo največ pozornosti namenili analizi same kampanje, manj pa diskusiji o ključnih političnih vprašanjih. Avtorja sta ugotovila tudi, da so imeli mediji izjemno velik vpliv na sodbo volivcev o tem, katere so bile po njihovem mnenju ključne teme kampanje. Korelacija med političnimi temami v kampanji, ki so jih izpostavljali mediji in sodelujoči volivci v kampanji, je bila izredno visoka. Iz tega sta zaključila, da podatki nakazujejo na močno povezanost med medijsko izpostavljenostjo določenih tematik v medijih in mnenjem ter stališči volivcev o tem, katere teme so med kampanjo zaznali kot najbolj pomembne.

Bučar Ručman (2011b, 268) o teoriji prednostnega tematiziranja pravi, da kljub zavedanju pomena delovanja komuniciranja v različne smeri lahko ugotovimo, da je tisto, kaj objavijo mediji, skoraj edino, kar ljudje vemo o širšem svetu okoli nas. Mediji torej oblikujejo javno agendo in usmerjajo javnost v določene vsebine. Sicer niso edini dejavnik, ki vpliva na naša stališča, so pa zagotovo eden izmed najbolj pomembnih načinov, da si ljudje o določenih temah sploh oblikujemo stališča. Za vsebine, ki jih mediji ne objavijo, širša javnost najpogosteje sploh ne izve in se do njih niti ne more opredeliti. Kot pravita Chyi in McCombs (2004, 22), množični mediji povzročijo izstopanje določenih tem. Prav to pa predstavlja bistvo teorije prednostnega tematiziranja. Ko se namreč neka vsebina pojavi v mediju, se s kumulativnim naraščanjem novic in prispevkov o tej temi povečuje tudi njena izpostavljenost.

Na oblikovanje agende (*ang. agenda building*) vplivajo različni dejavniki. Za Perloff (1998, 208) je to proces, v katerem na agendo političnih elit vpliva vrsta različnih dejavnikov,

vključno z medijsko agendo in agendo javnosti. Različni avtorji (Sheafer in Weimann 2005, Weaver 2007) pravijo, da se proces oblikovanja javne agende začne z oblikovanjem medijske agende, torej s tem, katere tematike mediji izpostavijo pri svoji vsebini. Sheafer in Weimann (2005, 349) pravita, da na oblikovanje medijske agende vplivata dve spremenljivki: dogodki in pogoji iz resničnega življenja ter aktivnosti političnih akterjev. Pri prvi spremenljivki gre za analizo povezave med dogodki, spremembami v resničnem dogajanju in hierarhijo tem na medijski agendi. Pri tem je značilno tudi, da je z intenzivnostjo dogodka povečana možnost, da se tema uvrsti na medijsko agendo. Pri političnih akterjih je mogoče zaznati povezavo med politično agendo in strategijah politikov in političnih strank ter medijsko agendo.

Nekateri avtorji (Scheufele 2000, Tewksbury 2007, Weaver 2007) teoriji prednostnega tematiziranja ob bok dodajajo še teorijo *priminga*. Scheufele (2000, 297) definira *priming* kot učinek, ki ga ima oblikovanje javne agende in izpostavljenost določenih tematik na posameznika pri ocenjevanju javnih oseb in politikov. Vpliv na posameznika se izvaja prek izpostavljanja specifičnih tematik v novicah, ki jih javnost uporabi kot merilo za ocenjevanje uspešnosti javnih oseb. Po definiciji *priminga* bodo torej tisti politični akterji in javne osebnosti, ki jih bodo posamezniki najhitreje povezali z izpostavljenimi tematikami v javnosti, dobili največ (pozitivne ali negativne) pozornosti.

Scheufele in Tewksbury (2007, 11) menita, da gre pri *primingu* za neke vrste podaljšek prednostnega tematiziranja, za kar obstajata dva razloga. Prvi je ta, da oba učinka temeljita na modelih procesiranja informacij, ti pa temeljijo na spominu ljudi, ki nato oblikujejo svoja mnenja. Drugi razlog pa je v izpostavljanju nekaterih tem ali akterjev. Na ta način dajejo ljudem več možnosti za razmislek in interpretacijo – z ocenjevanjem teh tem ali akterjev. Podobno razmišljata tudi Sheafer in Weimann (2005, 350), ki pravita, da s tem, ko mediji izpostavljajo določene tematike pred drugimi, vplivajo tudi na hierarhijo tem, ki jih javnost prepozna kot pomembne. Takšen učinek dosežejo tako, da izpostavljene teme postanejo bolj dostopne občinstvu, ki si nato ustvari mnenje in oceni delovanje različnih političnih akterjev. V svoji raziskavi procesa oblikovanja javne agende na primeru volitev v Izraelu sta ugotovila, da ima izpostavljenost določenih tematik v medijih (in odsotnost drugih) velik vpliv na to, kateremu političnemu akterju bodo ljudje namenili svoj glas na volitvah. Njuna analiza je

pokazala, da ima medijska agenda močan vpliv na oblikovanje javne agende, saj se je zaznava javnosti o pomembnih tematikah, in s tem povezana stališča, spreminjala sočasno s spremembami izpostavljenih tematik v medijih.

Prednostno tematiziranje torej predpostavlja, da bodo v medijskem svetu najbolj izpostavljene teme pritegnile največ pozornosti javnosti. Mediji pri tem uporabljajo različne metode, kot so umestitev teme na prvo stran tiskanega medija ali spletne strani, odebeljeni in veliki naslovi, zgovorne fotografije in podobno. Vse to vpliva na izpostavljenost tematike. Ob tem pa mora biti javnost pozorna tudi na svojo lastno kritično razmišljanje in zmožnost oblikovanja lastnih zaključkov brez popolnega in neposrednega vpliva medijev.

4.2 Odbirateljstvo vsebin

Teorijo odbirateljstva⁶ oz. vratarstva je razvil Kurt Lewin, ki je oblikoval tezo, da pri pretoku novic v množične medije sodelujejo odbiratelji, ki določajo, ali se bodo informacije pojavile v medijih, ali ne. Idejo je nato prevzel White, ki je oblikoval osnovni model odbirateljstva, v katerem so odbiratelji vmesni člen med viri informacij in pojavnostjo novic v množičnih medijih (v McQuail in Windahl 1993, 166). Odbirateljstvo je kasneje podrobneje analizirala Pamela Shoemaker (2002), ki navaja, da na odbirateljstvo v smislu delovanja medijev na najširši ravni vplivata družbeno-ideološki sistem in kultura, na ožji del znotraj medijske organizacije pa različni komunikacijski procesi in značilnosti organizacije. Zraven prišteva še individualno raven tega procesa, na katerega pa vplivajo predvsem osebne izkušnje.

Odbiratelji so ljudje, ki pri medijski hišah določajo, katere novice so pomembne, in koliko prostora bodo znotraj medijev prejele (Bučar Ručman 2011b, 270). Odbiratelji se ravna po institucionaliziranih smernicah - ali je nekaj vredno objave ali ne, po merilih objavne vrednosti in informacijski vrednosti (Poler Kovačič 2005, 61). Shoemakerjeva (2002, 256) poleg tega ugotavlja, da na proces odbirateljstva na individualni ravni vplivajo tudi posameznikove značilnosti, kot so njegove vrednote, stališča, navade, služba in podobno. Prav tako na odbiratelje vpliva kultura in družbeni sistem, v katerem se določena organizacija

⁶ V nalogi uporabljamo izraz odbirateljstvo, ki ga Monika Kalin Golob (2000) priporoča in utemeljuje v svojem prispevku »Limonadnica, odbiratelj in drugo slovensko komunikološko izrazje«.

nahaja. Kljub vplivu posameznikovih življenjskih izkušenj na odbiratelja pa mora seveda delovati znotraj omejitev komunikacijskih procesov in znotraj okvirov organizacije, ki je izpostavljena tudi drugim pritiskom. Zaradi možnosti dostopa do javnosti in izpostavljanja določenih tematik v ospredje, so namreč mediji, in s tem tudi novinarji, pogosto podvrženi določenim pritiskom s strani različnih interesnih skupin. Bučar Ručman (2011b, 54-55) pravi, da obstajata dve skupini akterjev pritiska na medije (uredniki in novinarji): politični odločevalci in predstavniki ekonomskega kapitala. V to milejšo oblike političnega vplivanja vključujejo javno pritoževanje in poskuse omadeževanja novinarjev ali medijev v javnostmi, pri bolj ostrih oblikah vplivanja pa gre za vpliv na kadrovske politiko medijskih hiš, premeščanje novinarjev in podobno.

Na proces izbiranja vsebin in tematik, ki jih opravljajo odbiratelji, torej ne vplivajo le profesionalna merila novinarskega dela, ampak tudi drugi interesni pritiski, ki v medijih pogosto prevladajo. Zaradi tega odbiratelji izgubljajo samostojno vlogo in besedo pri tem, katere vsebine se naj pojavijo na medijski agendi, ampak jim to narekujejo kapitalski lastniki, ekonomski interesi ali politični odločevalci.

4.3 Uokvirjanje vsebin

Pri določanju in oblikovanju medijske agende je ena izmed pomembnih perspektiv tudi ta, kako je medijsko besedilo oblikovano, kakšne so njegove stilske in vsebinske značilnosti in na katerih informacijah v besedilu so poudarki. S tem se ukvarja *teorija uokvirjanja*.

Entman (1993, 52) pravi, da uokvirjanje vključuje izbiranje in poudarjanje določenih pogledov zaznane realnosti, pri čemer se v medijskih prispevkih v ospredje postavlja določen pogled ali interpretacija problema, določena moralna ocena in/ali priporočena rešitev. Uokvirjanje v svojem bistvu vključuje izbor in izstopanje. Z okviri se torej poudarijo določeni deli informacij in tematik, ki s tem postanejo v medijih bolj opazni in prednostni za medijsko obravnavo in poročanje (ibid., 53). Uokvirjanje posledično vpliva na mnenje javnosti tako, da poudarja nekatere vrednote, dejstva ali ostale vidike določene tematike znotraj medijskih besedil in jim s tem daje večji poudarek in pomembnost kot bi ga imeli sicer (Nelson in drugi 1997, 569).

Pri uokvirjanju imata na interpretacijo medijskih vsebin s strani javnosti vpliv predvsem izbira besedišča in pozicioniranje izjav. Čeprav je proces izbire tematik v medijih zavesten proces, je uokvirjanje osnovano na subtilnih niansah v besedišču in besednih sintaksah, ki imajo pogost nenamenski učinek, ali vsaj učinek, ki ga novinarji težko predvidijo (Scheufele 2000, 309). Lutharjeva in Jontes (2007, 39) še dodajata, da okvir ponuja kontekst za interpretacijo z različnimi orodji, kot na primer izključevanje določenih informacij in poudarjanje drugih, uporaba določenih retoričnih figur in ustvarjanje zgodbe po svojih prepričanjih in interesih. Hertlog in McLeod (v Morgan in drugi 2007, 144) pravita, da se moč medijskih okvirjev skriva v njihovih elementih: narativnih načini zgodbe, metaforah in mitih, ki jih javnost razume, sprejema in si na njihovi podlagi oblikuje svoja stališča. Medijski okvirji predstavljajo določene vidike medijskih tematik (na negativen, pozitiven ali nevtralen način), s tem pa vplivajo na njihovo razumevanje in sprejemanje s strani medijskega občinstva. Ob tem dodaja, da medijski okvirji ne vplivajo na percepcijo občinstva s tem, da bi radikalno spreminjali njihova stališča, ampak poudarijo njihove že ustaljene in normativne ideje ter mnenja. Tako jih namreč še dodatno zasidrajo v njihovo zavest. Lahko pa javnost prek medijskih okvirjev prejema tudi nove informacije in prepričanja, o katerih še nima izoblikovanega jasnega stališča, in s tem vplivajo na njihova vedenja ali prepričanja (de Vreese in drugi 2010, 180) Van Gorp (2005, 486-487) pravi, da lahko medijske okvirje identificiramo prek različne uporabe metafor, fraz, fotografij, stilsko zaznamovanih jezikovnih figur, grafike in podobno. Dodaja tudi, da okvirji ne morejo obstajati sami zase, ampak obstajajo v odvisnosti od kulture in družbe, v kateri živimo. To pomeni, da je pri uokvirjanju vsebin in njihovem vplivu na javnost pomembno, da posamezniki povežejo medijske okvirje z okvirji kulture, ki nato tvorijo celoto stališč in mnenj družbe. Tudi novinarji pri pisanju medijskih vsebin izhajajo iz okvirjev, ki so usidrani v naši družbi, in ponazarjajo realnost. Okvirji se torej v kulturi manifestirajo skozi tekste prek različnih orodij (vrednote, stereotipi, vplivna mnenja), ki jih sprejema občinstvo skozi svojo percepcijo medijskih besedil.

Okvirji za zgodbe izvirajo znotraj ali zunaj medijske organizacije. Novinarji se pogosto za izjave, zgodbe in intervjuje obrnejo k elitnim virom, politikom in drugim vplivnim ljudem ter tako velikokrat služijo le kot promotorji interesov vplivnih ljudi. Dobro izpostavljena tematika

prek medijske izjave, videoposnetka ali intervjuja bo namreč vplivala na pozornost javnosti o določenem problemu, ki lahko posledično koristi določenim ljudem (Nelson in drugi 1997, 568). Lutharjeva in Jontes (2007, 39-40) menita, da se mediji pogosto poslužujejo okvirov, ki jih ponujajo uradni viri, kot so na primer za določeno tematiko sodišča ali policija. Moč uokvirjanja s strani uradnih virov izhaja predvsem iz njihovega rutinskega zalaganja medijev z novicami iz njihovega vidika, ki temelji na ideologiji objektivnega poročanja.

Semetko in Valkenburg (2000, 95-96) sta na podlagi študij uokvirjanja in učinkov, ki jih uokvirjanje prinaša, definirala obstoj petih najbolj pogostih novičarskih okvirjev:

- *Okvir konflikta*: V tem okvirju se izpostavljajo predvsem konfliktne situacije med posamezniki, skupinami ali institucijami, njegov osrednji namen pa je pridobivanje interesa javnosti. Predvsem za različne politične elite je značilno, da se njihova diskusija v medijih predstavlja kot konflikt med različnimi akterji. Ravno zaradi tega pa so mediji pogosto deležni kritike, da spodbujajo cinizem in zmanjšujejo stopnjo zaupanja v institucionalizirano politiko. (Capella&Jameson v Semetko in Valkenburg 2000, 95).
- *Okvir človeškega zanimanja*: V tem okvirju so pri poročanju o dogodkih v osredju človeška čustva, opis občutij s strani vpletenih posameznikov. Z umestitvijo človeških čustev v novice skušajo mediji tudi pri bralcih vzbuditi empatijo, novice bolj osebno približati in jim dodati tudi več drame ter pomembnosti.
- *Okvir ekonomskih posledic*: V ta okvir spadajo novice, ki poročajo o določenem dogodku, problemu ali situaciji v smislu ekonomskih posledic, ki jih bo to dogajanje imelo na posameznike, skupine, organizacije ali celotno državo.
- *Okvir morale*: Ta okvir postavlja dogodke in situacije v kontekst verskih prepričanj ali moralnih vrednot. Zaradi težnje po objektivnosti novinarji pogosto moralne vrednote v prispevek vključijo prek izjav in stališč akterjev v besedilu (Neuman v Semetko in Valkenburg 2000, 96). Avtorja navajata primer tovrstnega poročanja pri uporabi stališč določene interesne skupine glede problematike spolno prenosljivih bolezni.
- *Okvir odgovornosti*: Ta okvir določeno stališče ali problem predstavi kot da javnost išče krivca za nastalo situacijo, bodisi v državnih institucijah, pri skupinah ali posameznikih. Iyengar (v Semetko in Valkenburg 2000, 96) pravi, da televizija

predstavlja novice kot posamezne dogodke in trenutne situacije, brez dodatne obrazložitve zgodovinskega in družbenega konteksta. S tem javnost pozovejo k temu, da si samo na podlagi trenutnega dogajanja ustvari mnenje o dogajanju.

Uokvirjanje je torej proces, v katerem je v ospredju izbiranje in poudarjanje informacij oz. izpuščanje le-teh znotraj posameznih medijskih besedil, ki določajo, kako bo vsebina besedila predstavljena. Pri procesu uokvirjanja sta medijska hiša in njena profesionalna načela ključni dejavniki, ki določa, katere vidike tematike bo določen medij izpostavil in katerega ne. Pri tem seveda obstajajo določene razlike med različnimi tipi medijev, npr. med dnevnimi informativnimi časopisi in razvedrilnimi oddajami. Da bi javnost lahko prek medijev prejela široko sliko o dogajanju, je zato nujno, da spremlja več različnih medijev, pridobiva informacije iz različnih zornih kotov in hkrati na koncu stališča ustvarja tudi na podlagi lastnih izkušenj in znanja. Ne smemo namreč pozabiti, da nam mediji ponujajo svojo konstrukcijo realnosti, ki jo mora javnost sprejeti z določeno stopnjo distance in kritičnega pogleda.

4.4 Podobnosti in razlike med posameznimi modeli

Modeli medijskih učinkov - prednostno tematiziranje, uokvirjanje in *priming* so med seboj sorodni, vendar ima vsak izmed njih pomembne značilnosti in razlike, ki jih je treba izpostaviti. Ključne razlike se pojavljajo predvsem med modeloma prednostnega tematiziranja in *priminga* na eni strani ter uokvirjanja na drugi. *Priming* je namreč neločljivo povezan s prednostnim tematiziranjem, pogosto ga imenujejo tudi podaljšek prednostnega tematiziranja. Oba modela sta osnovana na procesiranju informacij s strani občinstva po načelu spomina, poleg tega pa je potrebno za to, da si bodo ljudje lahko ustvarili vtis o trenutnih temah oz. političnih akterjih (*priming*), najprej poskrbeti, da bodo določene teme v medijih bolj opazne od drugih (*prednostno tematiziranje*) (Scheufele in Tewksbury 2007, 11).

Scheufele in Tewksbury (2007, 12-14) ugotavljata, da predvsem med modelom prednostnega tematiziranja in uokvirjanjem obstajajo pomembne razlike, ki jih moramo pri analizi medijskih vsebin upoštevati. Pravita, da je za oba modela značilno, da se proces vplivanja na občinstvo začne takrat, ko občinstvo spremlja izbrane medijske prispevke o določeni temi. Razlika, ki se pojavi med modeloma, pa je ta, da je potrebna za vplive uokvirjanja s strani občinstva veliko večja pozornost kot pa za prednostno tematiziranje. Pri

uokvirjanju gre namreč za vpliv na občinstvo prek posameznih sestavin medijskega besedila, za postavljanje javne agende oz. prednostno tematiziranje pa je dovolj že bolj »ohlapna« pozornost občinstva za določeno teme. Pomembna razlika med modeloma je tudi način vpliva. Če je za prednostno tematiziranje značilno, da učinek na občinstvo nastane takrat, ko so določene teme v medijih bolj izpostavljene in s tem prejmejo več pozornosti, pa je za uokvirjanje značilno, da se vpliv kaže znotraj samih besedil, v opisu tematike in ostalih značilnosti. Razlika je torej v tem, *o kateri temi razmišljamo* (prednostno tematiziranje) in *kako* (uokvirjanje).

Različni avtorji (Scheufele in Tewksbury 2007, Weaver 2007) pri teorijah medijskih učinkov pogosto omenjajo tudi prvo in drugo stopnjo prednostnega tematiziranja. Weaver (2007, 142) pod prvo postavlja proces oblikovanja medijske agende, pri čemer se osredotočamo na izpostavljene tematike v medijih, druga stopnja prednostnega tematiziranja pa je zanj proces, v katerem analiziramo relativno izpostavljenost lastnosti in značilnosti teh tematik. Ugotavlja tudi, da lahko drugo stopnjo sorodno povežemo s procesom uokvirjanja, saj se oba ukvarjata s tem, na podlagi česa mediji izberejo svoje vsebine, in ne toliko s tem, katere teme so to na splošno. Oba modela se tudi osredotočata na pomen in vpliv izpostavljenih vidikov medijskih vsebin in načine razmišljanja o temah, ne toliko o sami temi. Kljub podobnostim pa ugotavlja, da uokvirjanje vključuje širši nabor kognitivnih procesov, kot so moralne ocene, vzročno razmišljanje, nasveti za obravnavo problema in podobno. S tem se druga stopnja prednostnega tematiziranja, kjer gre le za izpostavljenost atributov vsebin, ne ukvarja.

Vsak izmed modelov ima torej svoje značilnosti in pomembne razlikovalne prednosti, zaradi katerih je nujno, da jih obravnavamo individualno. Na tak način preučujemo tudi učinke množičnih medijev na občinstvo. Še posebej pomembno razliko moramo upoštevati pri modelu prednostnega tematiziranja in uokvirjanja, saj so pri njiju tudi končni učinki drugačni oziroma jih lahko preučujemo na različnih ravneh. Izmed vseh modelov pa je za preučevanje celotnega spektra vplivov množičnih medijev na občinstvo teorija uokvirjanja najbolj celovita, saj analizira širok spekter učinkov, ki prehajajo od medijev na družbo ter obratno, ter se s tem manifestirajo tako v medijskih besedilih kot dogajanju v družbi.

6 Raziskava

V predhodnih poglavjih smo prikazali teoretična izhodišča in značilnosti, ki se nanašajo na ustvarjanje ter upravljanje zgodb v množičnih medijih, osvetlili smo vedno večji pomen spletnih medijev, predstavili pa tudi področje energetike, katerega mediatizacijo v magistrski nalogi posebej analiziramo. V raziskovalnem delu naloge se osredotočamo na odkrivanje značilnosti poročanja na temo energetike v izbranih spletnih informativnih medijih. Z osredotočenjem na novinarski diskurz želimo v analizo vključiti tiste medijske vsebine, ki temeljijo na poročevalskih standardih in vsebujejo prvine informativnega poročanja o aktualnih dogodkih, dogajanju, osebah ipd.

V raziskavi iščemo odgovore na naslednji raziskovalni vprašanji:

- Kateri okvirji se pojavljajo pri poročanju slovenskih spletnih medijev o energetiki in kakšne so njihove značilnosti?
- Ali se mnenja ključnih akterjev v javni razpravi na področju energetike razlikujejo od njihovih mnenj, predstavljenih v medijskih okvirjih?

6.1 Raziskovalni model

V magistrski nalogi bomo z metodo analize vsebine preučevali, na kakšen način je energetika uokvirjena v izbranih slovenskih spletnih medijih. Uokvirjanje je proces, pri katerem mediji izberejo določen dogodek ali zadevo ter iz nje konstruirajo javno diskusijo ali politično vprašanje (Nelson in drugi 2006, 567). Je tudi diskurzivni proces, ki konstruira določen dogodek ali situacijo in posledično oblikuje njen pomen (Luthar in Jontes 2007, 39). Splichal (2005, 19) ob tem dodaja, da se prek uokvirjanja organizira diskurz moči z izborom pomembnih vidikov in izključevanjem nepomembnih - s selekcijo pomembnih vidikov problematike, poudarki in izključevanjem nepomembnih vidikov. S tem se oblikujejo teme, ki jih akterji ponudijo v razpravo javnosti. Zadeve, ki se pojavljajo v medijih in si javnost o njih posledično ustvari mnenje, so namreč izsek celotnega dogajanja v družbi, s katerim večina državljanov nikoli ne more imeti neposrednih izkušenj. Ko je informacija o teh dogodkih posredovana javnosti prek medijev, pa te informacije avtomatsko postanejo javne. S selekcijo, poudarki in izključevanjem so te informacije vedno hkrati tudi interpretirane.

V medijskih besedilih obstajajo različni okvirji. De Vreese in drugi (2010, 182) ugotavljajo, da ločimo dve skupini okvirjev: specifične in generične. Slednji (npr: ekonomski okvir, okvir konflikta, okvir moči ipd.) presegajo meje specifičnih tem medijskih vsebin in se vežejo na širše skupne zgodbe, na podlagi česar se iščejo skupne značilnosti določenega okvirja. Specifični okvirji pa se nanašajo na točno določeno temo, dogodek ali drugo obliko pojavnosti, ki jo obravnavajo mediji, in se nato znotraj te teme iščejo različni okvirji in njihove značilnosti.

Model analize naše raziskave smo oblikovali na podlagi ugotovitev Shawa in Gilesa (2009), ki sta proces uokvirjanja raziskovala v petih fazah. Faze so prikazane na sliki 6.1.

Slika 6.1: Proces analize uokvirjanja

Vir: Shaw in Giles (2009).

Faze analize si sledijo:

1. faza: identifikacija zgodbe. Prvi korak je identifikacija zgodbe in iskanje razlogov, zakaj se določena zgodba pojavi v medijskih prispevkih ter kdo so viri prispevkov.
2. faza: akterji v prispevku. Ugotoviti je treba, kdo so ključni akterji v prispevkih, koga medijske zgodbe postavljajo v ospredje in kakšna je njihova ključna vloga znotraj medijskih besedil.
3. faza: oblika in značilnosti prispevka ter način identifikacije s tekstom. V tem koraku analiziramo narativne oblike, prek katerih mediji zgodbo predstavijo občinstvu. Ta faza prav tako vključuje analizo, s katerimi akterji in stališči v medijskem prispevku se lahko občinstvo poistoveti. To lahko ugotovimo prek analize naslovov prispevkov, fotografij, dodatnega podpornega materiala in izpostavljenih citatov ter mnenj.
4. faza: analiza jezikovnih značilnosti besedila. Potrebna je tudi podrobna analiza jezikovnih prvin, ki jih avtorji medijskih besedil uporabljajo za opis ključnih akterjev in dogodkov v

zgodbi. Jezikovne prvine medijskih besedil so eden izmed najbolj pomembnih korakov analize, saj lahko prek njega identificiramo ključne značilnosti posameznega okvirja.

5. faza: generalizacija. V zadnjem koraku okvirje postavimo v širši družbeni in kulturni kontekst prek iskanja povezav z diskusijami o analiziranem pojavu ali področju v družbi in ostalih zgodb.

Skozi analitični proces identificiranja petih omenjenih faz bomo torej iskali specifične strukture v medijskih prispevkih, prek katerih bomo lahko identificirali značilnosti uokvirjanja na področju energetike.

6.2 Vzorec raziskave

V raziskavi smo preučevali tri najbolj obiskane informativne spletne medije: *www.24ur.com*, *www.rtv slo.si* in *www.siol.net*⁷. Spletna stran *24ur.com* je po podatkih MOSS najbolj brana slovenska informativna spletna stran, ki jo upravlja medijska hiša PRO PLUS. Spletna stran *Rtvslo.si* oz. multimedijски interaktivni portal MMC upravlja javna televizija RTV Slovenija. Spletno stran *Siol.net* oz. Planet Siol pa upravlja podjetje TSmedia, ki je v lasti Telekom Slovenije.

Za časovni okvir analize prispevkov smo izbrali obdobje enega leta v časovnem razponu od junija 2011 do junija 2012. Začetek raziskovalnega obdobja smo izbrali na podlagi takrat aktualnih notranjepolitičnih dogodkov, ko se je na državni ravni zgodil pomemben premik v urejanju zakonodaje na področju energetike. Takratno Ministrstvo za gospodarstvo pod vodstvom ministrice Darje Radič je po letu in pol priprav v javno obravnavo poslalo prenovljen Energetski zakon (Ministrstvo za gospodarstvo 2011). Prav tako je Ministrstvo za gospodarstvo v istem mesecu v javno obravnavo posredovalo tudi Predlog Nacionalnega energetskega programa za obdobje 2010-2030. Oba dokumenta sta za prihodnost in urejanje področja energetike v Sloveniji izjemno pomembna in sta na nek način ključna dogodka za vodenje razprav o energetiki in zakonskih ter okoljskih ureditvah tega področja. Medijske prispevke na področju energetike smo analizirali do junija 2012. Z izbiro obdobja enega leta

⁷ Po raziskavi Merjenja obiskanosti spletnih strani (MOSS) so bile od junija 2011 do junija 2012 omenjene tri spletne strani na prvih treh mestih po številu obiskanosti (MOSS, http://www.moss-soz.si/si/rezultati_moss/obdobje/default.html?period=201112).

smo se izognili izpuščanju določenih tem, ki se pojavljajo samo v določenih obdobjih oz. dogodkih.

Zgoraj omenjena dogodka služita zgolj kot izhodišče za začetek analize medijskih prispevkov in ne predstavljata vsebinske omejitve analiziranih prispevkov. V raziskavo smo namreč vključili tudi prispevke, ki obravnavajo ostale teme na področju energetike v Sloveniji. Čeprav izbrani časovni okvir posredno vpliva na identifikacijo okvirjev o energetiki, na drugi strani ne vpliva na njihove značilnosti. Ravno slednje je bistvenega pomena za določanje lastnosti poročanja o širšem polju energetike v Sloveniji, ki je predmet raziskave.

Vzorec smo določili s pomočjo računalniškega žreba in v vsakem mesecu naključno izbrali en teden, v katerem smo v spletnih medijih iskali novice in prispevke, povezane z energetiko. Analizirali smo naslednje tedne: 20. junij - 26. junij 2011, 4. julij - 10. julij 2011, 15. avgust - 21. avgust 2011, 26. september - 2. oktober 2011, 24. oktober - 30. oktober 2011, 28. november - 4. december 2012, 12. december - 18. december 2012, 16. januar - 22. januar 2012, 6. februar - 12. februar 2012, 19. marec - 25. marec 2012, 9. april - 15. april 2012, 28. maj - 3. maj 2012 in 18. junij - 24. junij 2012.

Prispevke za analizo smo iskali s pomočjo zbirke medijskih objav, ki jih zbira spletni informativni energetska časnik Energetika.net. V njihovem sistemu pregleda objav spletnih medijev je zajeto široko polje tem, povezanih z energetiko, in ostalih: ekologija, ekonomija, električna energije, emisije CO₂, energetska politika, nafta in naftni derivati, nove tehnologije pri energetiki, ogrevanje, učinkovita raba energije, obnovljivi viri energije, premog, promet in zemeljski plin (Energetika.net 2012). Iz zbirke objav smo v nadaljnjo analizo vključili članke, ki se nanašajo na naslednja področja, in predstavljajo temelj energetske dejavnosti oz. so tesno povezana z njo:

- proizvodnja in distribucija električne energije in toplote za daljinsko ogrevanje,
- oskrba z naftnimi derivati in zemeljskim plinom,
- procesi transporta energije in goriv po omrežjih,
- dogajanja na mednarodnih in domačih trgih energentov,
- procesi, povezani s proizvodnjo, distribucijo in uporabo trajnostnih virov energije,
- ukrepi in izboljšave za učinkovitejšo rabo virov energije.

Na osnovi zgoraj naštetih kriterijev smo iz nadaljnje analize izključili prispevke, ki so sicer bili v naboru člankov v zbirki objav spletne strani *energetika.net*, vendar so se vsebinsko razlikovali od zastavljenih kriterijev. Prispevki, ki smo jih izključili, so področje energetike zgolj posredno omenili in se z njim niso podrobneje ukvarjali, nanašali pa so se predvsem na okoljevarstvo v širšem pomenu (podnebne spremembe, zbiranje in predelava odpadkov, okoljske konference, trajnostni razvoj na splošno) in dogajanje v slovenskih gospodarskih podjetjih, ki niso neposredno povezana s poljem energetike in podobno.

6.3 Opis vzorca

V izbrani vzorec smo tako skupno zajeli 117 prispevkov, in sicer 56 prispevkov iz medija *Siol.net*, 39 prispevkov iz medija *Rtvslo.si* in 22 prispevkov iz medija *24ur.com*. V tabeli 6.1 se nahaja podrobnejša razdelitev prispevkov glede na medij, rubriko in število objav. Iz nje je razvidno, da se največ prispevkov o energetskih temah nahaja pri mediju *Siol.net*, sledi mu *Rtvslo.si*, najmanj prispevkov pa se nahaja na portalu *24ur.com*. Glede na rubrike, v katerih se pojavljajo energetske teme, pri vseh treh medijih prednjači rubrika *Gospodarstvo*. Pri mediju *Siol.net* je na drugem mestu rubrika *Znanost in okolje*, pri medijih *Rtvslo.si* in *24ur.com* pa je na drugem mestu rubrika *Novice iz Slovenije*. Nato sledijo novice iz rubrike *Svet*, pri medijih *Rtvslo.si* in *Siol.net* pa se nekaj prispevkov pojavlja tudi v rubrikah *Lokalne novice*.

Tabela 6.1: Število prispevkov v analizi po mediju in rubriki.

Medij	Rubrika	Število objav
24ur.com	Gospodarstvo	16
	Novice - Slovenija	5
	Novice - Svet	1
rtvslo.si	Gospodarstvo	20
	Znanost in okolje	9
	Novice – Slovenija	2
	Svet	1
	Lokalne novice	1
siol.net	Gospodarstvo	37
	Znanost in okolje	10
	Novice – Slovenija	3
	Svet	3
	Lokalne novice	3

7 Značilnosti uokvirjanja energetike

Z analizo medijskih prispevkov na temo energetike v slovenskih spletnih medijih smo identificirali sedem ključnih okvirjev. Pri tem smo v posamezne okvirje umestili večino analiziranih prispevkov. Nekaj prispevkov v analizo nismo vključili, saj so se na področje energetike le posredno navezovali, ali pa je bilo to področje omenjeno le v manjšem delu prispevka. Zato smo predpostavljali, da ti prispevki nimajo bistvenega vpliva na značilnosti uokvirjanja vsebin. V nadaljevanju, skozi analizo petih korakov po vzoru avtorjev Shawa in Gilesa (2009), predstavljamo značilnosti posameznih okvirjev.

Energetika kot politična diskusija

Največ prispevkov na temo energetike sodi v okvir energetike kot politične diskusije. Že v teoretičnih predpostavkah o najpomembnejših akterjih smo ugotovili, da sta politika in gospodarska podjetja pomembni in povezujoči skupini akterjev, ki v veliki meri vplivata na odločitve, procese in razvoj energetike v Sloveniji. Skozi politično diskusijo, v katero se

najpogosteje vključujejo politični akterji in gospodarska podjetja, v manjšem obsegu pa tudi znanstvene institucije ter nevladne okoljske organizacije, se namreč odloča o pomembnih postopkih na poti do uresničevanja prihodnosti razvoja in energetske dejavnosti. Kot smo ugotovili že v teoretičnem delu, med posameznimi akterji na področju energetike obstajajo pomembna razhajanja, kar potrjuje tudi ta okvir. Njegova ključna značilnost namreč je izpostavljenost konflikta med vpletenimi akterji in razhajanje med njihovimi mnenji ter prepričanji o energetskem razvoju v Sloveniji. Konflikt, ki je pri tem najbolj izpostavljen, se nanaša na razlike med mnenji in stališči gospodarskih podjetij ter določenih političnih skupin (npr: predstavniki stranke SD) kot zagovornikov izpostavljenih energetskega projekta na eni strani ter določenih političnih skupin (npr: predstavniki stranke Zares) in okoljevarstvenih organizacij kot nasprotnikov na drugi strani. Politična diskusija in izpostavljenost konflikta se odvijata predvsem na področju gradnje novega energetskega objekta v Sloveniji (Teš 6) in nekaterih drugih obrobni področjih, katerim pa je v primerjavi s projektom TEŠ 6 namenjenega občutno manj prostora. Prispevki, ki obravnavajo projekt TEŠ 6, so na drugi strani izjemno obsežni, z natančnimi obrazložitvami procesov znotraj projekta. V njih so vključeni številni akterji, ki jih avtorji prispevkov povzemajo v svojih besedilih v obliki izjav, citatov ali njihovih mnenj. Največ jih prihaja iz vrst posameznih gospodarskih podjetij, kot so takratni aktualni direktor Termoelektrarne Šoštanj Simon Toth, predstavniki podjetja Alstom, bivši direktor TEŠ Uroš Rotnik in drugi. Tesno za njimi se nahajajo akterji iz različnih političnih skupin in podjetij v državni lasti, kot so minister za infrastrukturo Zvonko Černač, Holding slovenskih elektrarn in njihov direktor Matjaž Janežič ter posamezni poslanci in politiki, kot so Srečko Meh, Bojan Kontič, Gregor Golobič ipd. V prispevkih se najmanj pojavljajo predstavniki okoljevarstvenih organizacij in znanstvenih institucij. Z osvetlitvijo energetskega projekta iz znanstvene in okoljske plati bi lahko mediji občinstvu predstavil dodaten vidik poteka projekta, njegovo upravičenost in znanstvene argumente, vprašanje, ali so tovrstni projekti za Slovenijo potrebni ali ne. Namesto tega se prispevki ukvarjajo zgolj z mnenji zagovornikov in nasprotnikov projekta, javnosti pa pri tem puščajo lastno interpretacijo o tem, s katerimi akterji naj se identificirajo in kateri akterji so tisti, ki dajejo vtis kredibilnih mnenjskih voditeljev na tem področju in jim javnost lahko zaupa. Prispevki torej v večini ne dajejo posrednih sugestij o tem, katera stran je v izpostavljenem konfliktu med zagovorniki in nasprotniki projekta v prednosti in s katerimi mnenji se avtorji prispevkov bolj strinjajo.

Pri jezikovnih prvinah je zaslediti uporabo velikega števila različnih izjav in citatov ključnih akterjev, pri katerih pa so izpostavljeni predvsem senzacionalistične in populistične izjave. Predvsem politične skupine pri zagovarjanju svojih mnenj in kritičnemu pogledu na nasprotna mnenja uporabljajo dokaj oster jezik in izpostavljajo svojo jasno pozicijo o energetskih projektih. Pri tem izbirajo besedne zveze, kot so "Teš 6 je zgodba brez konca" (24ur.com, 2012c), "Pred nami je nevarnost, da bomo zaradi Teša 6 sesuli dobršen del slovenske energetike" (24ur.com, 2012c) in "Koalicija 60+ krši vse predpise" (Rtvslo.si, 2011č). Tudi naslovi prispevkov skušajo izpostaviti predvsem problematične vidike projekta. Nakazujejo na kompleksnost in prepletanje različnih akterjev, ki vplivajo na potek projekta, pri tem pa so izpostavljeni predvsem predstavniki institucionalizirane politične sfere. Primeri so: "AUKN: Če poročila za Teš 6 ne bo, bo ogrožen obstoj HSE-ja" (Rtvslo.si, 2012d) in "Pred parlamentom protest proti državnemu poročilu" (Siol.net, 2012č) in "Bo ministrstvo upoštevalo pripombe?" (24ur.com, 2011d).

Diskusija o energetskih projektih poteka predvsem na ravni političnih dejanj in procesov, kot so npr: zakon o poročilu, visoka finančna upravičenost projekta izgradnje TEŠ 6 in morebitne koristi posameznih akterjev na podlagi projekta. Okoljske in družbene vplive projekta prispevki omenjajo le v manjšem obsegu, pri čemer se povod za prispevke nahaja predvsem v posameznih aktivističnih akcijah okoljevarstvenih organizacijah in znanstvenih institucijah. Da je položaj energetike v politični diskusiji izjemno kompleksen in se na tem področju odvijajo dolgotrajni in finančno visoko ovrednoteni projekti, ki vzajemno vplivajo na številne gospodarske, politične in druge subjekte, v prispevkih nakazujejo izjave, kot so: "Poslanci so po burni razpravi v državnem zboru odločili, da je predlog zakona o 440 milijonov evrov vrednih poročil primeren za nadaljnjo obravnavo" (rtvslo.si, 2011d), "Če poročila ne bo, je tvegan obstoj celotne skupine družbe" (Rtvslo.si, 2012f), "Če obveznosti ne poravnata Teš, jih bo morala država" (24ur.com, 2011b) in "V primeru nesprejetja zakona bi prišlo do občutne podražitve projekta ali celo do izgube Teša 6, s čimer bi povzročili dolgotrajne gospodarske in socialne posledice" (Siol.net, 2011c).

Z izpostavljanjem nasprotujočih si mnenj in vključevanjem političnih akterjev ter gospodarskih subjektov mediji ustvarjajo vtis, da so odločitve o novih energetskih projektih, ki posredno vključujejo celotno prebivalstvo, stvar zgolj političnih in gospodarskih vplivov ter odločitev. Pomanjkljiva vključenost drugih akterjev, kot so nevladne okoljevarstvene organizacije, znanstvene ter raziskovalne ustanove in tudi aktivnih državljanov dopušča, da se javnosti energetika predstavlja kot področje, katerega razvoj je v celoti odvisen predvsem od politike in gospodarstva. Pri tem se v politično diskusijo ne vključujejo mnenja, stališča in ne nazadnje tudi morebitne raziskave drugih akterjev ter organizacij. Kljub temu da prispevki torej izpostavljajo in poudarjajo, kako pomembni so novi projekti na področju energetike v Sloveniji za gospodarstvo, okolje in celotno družbo, je velik del javnosti, kamor spadajo tudi drugi pomembni akterji, ki se ukvarjajo s tem področjem, posredno izključenih iz medijske razprave in ostaja brez možnosti izražanja svojega mnenja.

Priložnosti za gospodarski razvoj

Uspehi in dosežki slovenskih energetskih podjetij, priložnosti in nove oblike pridobivanja energije v Sloveniji ter potencialne možnosti razvoja novih energetskih projektov je eno izmed pogosteje obravnavanih področij znotraj diskusije o energetiki. Prispevki se osredotočajo predvsem na novosti in priložnosti na tem področju v Sloveniji, nekaj pozornosti pa namenijo tudi dogajanju na tujih trgih. Na široke možnosti razvoja energetskega področja v Sloveniji nakazuje uporaba besed v medijskih prispevkih, kot so "močan poslovni razvoj" (Siol.net, 2012c), "dolgoročna energetska oskrba" (24ur.com, 2011a) in "edinstveno evropsko celinsko nahajališče (Siol.net, 2011f)".

Akterji v prispevkih prihajajo predvsem iz vrst gospodarskih podjetij. Sem spadajo predstavniki Jedrske elektrarne Krško, Elektra Primorska, Petrola, podjetja Gazprom in drugi. Sledijo jim predstavniki državnih institucij in ministrstev, kot je minister za infrastrukturo Zvonko Černač, Agencija RS za okolje in ostali. V manjšem obsegu se v posameznih prispevkih pojavljajo tudi predstavniki okoljevarstvenih organizacij in znanstvenih ter raziskovalnih institucij. Pri analizi odnosa med posameznimi akterji smo ugotovili, da se mnenja gospodarskih podjetij in političnih predstavnikov v večini dopolnjujejo, medtem ko so okoljevarstvene organizacije in redke znanstvene institucije postavljene v vlogo njihovega

nasprotnika. Ob tem konfliktna situacija med posameznimi akterji v prispevkih ni toliko v ospredju kot je opazna pri političnih procesih, a je kljub temu prisotna in pomembna. Pomembna je še posebej zato, ker so prispevki izrecno usmerjeni na področje energetskega razvoja, kjer je kohezivno sodelovanje za različne aktivnosti in razvoj še toliko bolj pomembno.

Prispevki na temo gospodarskega razvoja so kljub prisotnemu konfliktu med posameznimi akterji predstavljeni v pozitivnem tonu, s številnimi poudarki, ki dajejo vtis novih priložnosti in razvoja za Slovenijo. To lahko razberemo tako v naslovih kot tudi v preostalem delu besedila, avtorji prispevkov pa so pri tem uporabili različne besedne zveze in izjave, kot so: "Črnač: Južni tok je izjemno pomemben za celotno regijo" (Siol.net, 2012c), "V Petišovcih zalog plina za vsaj 300.000 kubičnih metrov na dan" (Siol.net, 2011f). Prispevki tako pri občinstvu ustvarjajo vtis o velikih gospodarskih priložnostih za Slovenijo, ki so ob trenutni gospodarski situaciji izjemno pomembne in ustvarjajo vtis napredka ter novih priložnosti. V prispevkih so pogosto izpostavljene tudi izjave akterjev, ki nakazujejo, da so priložnosti za razvoj na področju energetike ključne tudi za razvoj ostalih področij: "Črnač, ki je opozoril na pomen Južnega toka tudi z vidika dolgoročne energetske oskrbe, je poudaril, da bodo vlaganja v našo državo v največji meri odvisna od tega, ali bomo poslali signale o tem, da je to okolje zanimivo za vlaganja in signale o tem, da je potem vložek na dolgi rok seveda tudi varen." (Siol.net, 2012c).

S postavitvijo razvojnih gospodarskih priložnosti v širši družbeni kontekst lahko ugotovimo, da je njihova funkcija predvsem v tem, da javnost seznanimo z različnim spektrom gospodarskih priložnosti na področju energetike, ki v Sloveniji obstaja. Te se nanašajo tako na uspehe slovenskih podjetij (npr. širitev posla v tujino) kot na vzpostavitev novih oblik pridobivanja energentov. Pri slednjem je treba poudariti tudi vidik vzpostavitve novih, trajnostnih vidikov pridobivanja energije, ki se (deloma) skladajo z razvojnimi smernicami energetike v Sloveniji. Vzpostavitev omrežja za dobavo zemeljskega plina, morebitna nahajališča lastnega zemeljskega plina in pridobitev dovoljenja za vzpostavitev vetrnic za pridobivanje električne energije so projekti, ki so pomembni tudi za okoljsko sprejemljiv energetski razvoj Slovenije.

Finančni procesi na področju energetike

Ključni dogodki, ki so sprožili nastanek prispevkov s poudarkom na finančnem vidiku energetike, se v največji meri nanašajo na podražitve in višanje cen energentov, še posebej podražitve električne energije in višanje cen naftnih derivatov. Finančni procesi so v ospredju tudi v nekaterih prispevkih na temo gradnje novega energetskega objekta v Sloveniji, novega bloka termoelektrarne Šoštanj (Teš 6). Poudarjanje in izpostavljanje visokih cen ter ostalih finančnih procesov je torej skupna točka prispevkov v tem okvirju. Podražitve in visoke cene so izpostavljene že v naslovih: "Bencin do rekorda, dražje tudi dizelsko gorivo" (Siol.net, 2011g), "Elektro Gorenjska draži električno energijo" (Rtvslo.si, 2012a) in "Nova 440 milijonov velika proračunska luknja?" (24ur.com, 2011c). Tudi jedra medijskih prispevkov izpostavljajo predvsem podražitve in visoke cene, in sicer z uporabo različnih jezikovnih fraz in izrazov, kot so "Cene pogonskih goriv so se opolnoči zvišale, tako da moramo za bencin po novem odšteti največ do zdaj" (24ur.com, 2011f). Drugi primer, ki se nanaša na velike finančne vrednosti izgradnje novega energetskega objekta, tudi skozi celoten prispevek izpostavlja velike finančne postavke: "Celotna vrednost posojil za Teš znaša 880 milijonov evrov, revalorizirana cena projekta pa bo že leta 2015 znašala 1,64 milijarde evrov". (Rtvslo.si, 2012g).

Prispevki v povezavi s finančnimi procesi v veliki meri uporabljajo tudi stilsko zaznamovane besedne zveze, s katerimi posredno nagovarjajo občinstvo. Pri prispevkih, kjer so v ospredju finančni procesi, so izpostavljeni predvsem vidiki visoke vrednosti investicije, ki jo povezujejo z davkoplačevalskim denarjem. Na to nakazujejo odstavki, kot so "S Teš 6 se ne odločate le o eni investiciji, odločate se o prihodnosti energetike v Sloveniji, odločate se o porabi davkoplačevalskega denarja." (24ur.com, 2011c). Če postavimo zgodbo v kontekst trenutne gospodarske in družbene situacije v Sloveniji, medijski prispevki na to temo zagotovo vplivajo na percepcijo bralcev o tem, ali je tako visoka investicija pomembna, in zakaj so pri tej zgodbi tako močna nasprotujoča stališča posameznih akterjev. Prispevki na to opozarjajo že z naslovi, kot so "Teš 6 vse bolj zapleten" (24ur.com, 2011a) in "Iniciativa: Teš bo čez tri leta stal že 1,6 milijarde evrov" (Rtvslo.si, 2012g).

V prispevkih so v ospredju predvsem akterji, ki prihajajo iz vrst gospodarstva (predstavniki Termoelektrarne Šoštanj, Elektra Primorske, podjetja Alstom) in politike oziroma državnih institucij (služba vlade za podnebne spremembe in posamezni politiki). Njihova vloga v prispevkih se osredotoča predvsem na izražanje lastnih vidikov ob različnih dogodkih, pri čemer avtorji prispevkov najbolj senzacionalistične izjave uporabijo v obliki citatov, celo naslovov in mednaslovov. Pojavljajo se tudi strokovnjaki (strokovnjak Miroslav Gregorič, strokovnjak za naftne trge Djani Brečevič, strokovnjak iz NLB skladov Marko Bombač), katerih vloga je predvsem utemeljevanje oz. iskanje vzrokov nenehne podražitve in osvetlitev drugega zornega kota podražitve goriv, ki se nanaša na povečano uporabo javnega prevoza in posledično zmanjševanje okolju škodljivih emisij. Vendar pa je tudi ta vidik v prispevkih problematiziran z vidika dostopnosti do različnih vrst prevoza, kar nakazujejo besedne zveze, kot so "visoke cene goriv povečujejo prepad med revnimi in bogatimi" (Rtvslo.si, 2012b) in "energetska revščina" (Rtvslo.si, 2012b). Strokovne in znanstvene institucije se torej pojavljajo zgolj v določenem delu prispevkov in ne v celotnem novinarskem diskurzu, ki obravnava finančne procese znotraj energetike.

V manjšem obsegu se v prispevkih kot akterji pojavljajo tudi okoljevarstvene organizacije in civilne iniciative ter strokovnjaki s tega področja (npr. klimatologinja Lučka Kajfež Bogataj), ki opozarjajo predvsem na nevarnost nenehnih podražitve na različnih področij energetike in odsotnost konstruktivnega dialoga ter razmisleka o tem, ali so podražitve nujne, utemeljene in kako se jim lahko izognemo.

Podobno kot na področju političnih procesov, so tudi tukaj akterji, predvsem iz vrst gospodarskih subjektov in posameznih političnih skupin, predstavljeni prek nestrinjanj in konfliktnih situacij. Tako na primer eden izmed prispevkov navaja: "Državni zbor bo prvo branje predloga zakona o državnem poroštvu za financiranje gradnje TEŠ 6, ki ga je v parlamentarno proceduro vložila skupina 31 poslancev s prvopodpisanim Bojanom Kontičem, opravil na izredni seji" (24ur.com, 2011c). Nadalje prispevek vključuje tudi mnenja nasprotnikov tega projekta: »Kljub napovedi predčasnih volitev in padcu vlade so interesne skupine dosegle odločanje in razpravo o Teš. Tokrat o državnem poroštvu, vrednem 440 milijonov evrov, ki se lahko spremeni v najmanj 440 milijonov veliko proračunsko luknjo, ki jo bomo krpali davkoplačevalci" (24ur.com, 2011c). Tovrstno nasprotovanje mnenj se pojavlja v

večini prispevkov, ki obravnavajo tematiko izgradnje novega energetskega objekta. V tistih, ki obravnavajo podražitve posameznih energentov, se akterji pojavljajo v manjšem obsegu, v večini primerov pa prihajajo iz vrst stroke, povezane s procesi podražitve goriv.

Medijski prispevki, ki v ospredje postavljajo finančne procese in spremembe, se torej nanašajo predvsem na višanje cen, podražitve in velike državne finančne investicije. Ob tem so zgodbe v medijih uokvirjene predvsem prek izpostavljanja velikih finančnih sprememb oziroma podražitev. Značilna je uporaba stilsko zaznamovanih besednih zvez, kot so npr: "proračunska luknja" (24ur.com, 2011c), "davkoplačevalci se ne damo" (24u.com, 2011c) in "energetska revščina" (Rtvslo.si, 2012b), ki javnosti dajejo vtis, da se trg energentov nenehno draži in zato prinaša neželene posledice v obliki večjih razlik med revnimi in bogatimi. Morebitnih alternativnih poti, preusmeritev stroškov ali drugih načinov za zaustavitev vala podražitev medijski prispevki ne omenjajo. Ustvarja se torej občutek, da spremembe s strani države ali gospodarskih podjetij, ki upravljajo z energenti in energetskimi objekti, vplivajo le na višanje cen in podražitve, le malo pa naredijo za zmanjšanje cen in stroškov. V aktualnem času takšna ugotovitev pogloblja tudi družbeno krizo in ustvarja občutek, da smo na poti do še večjih podražitev in višanj cen, tako na področju energetike kot tudi na širšem družbenem področju.

»Zelena« energetska prihodnost

Prispevki se nanašajo predvsem na izpostavljanje okoljske problematike in možnih načinov za zagotavljanje zelene energetske prihodnosti, prav tako pa prikazujejo različne primere dobre prakse s tega področja. V prispevkih so za opis zelene energetske prihodnosti pogosto uporabljene besedne zveze, kot so "investicije v obnovljive vire energije" (Rtvslo.si, 2011f) in "čista energetska prihodnost" (Rtvslo.si, 2011a). Prispevki pri tem izpostavljajo različne podnebne konference in srečanja, na katerih je del vsebine namenjen tudi energetski prihodnosti, druge dogodke s tega področja in novice o primerih dobre prakse na področju obnovljivih virov energije. Ključni akterji, ki se v prispevkih pojavljajo, prihajajo predvsem iz vrst okoljevarstvenih organizacij (Greenpeace, Focus), strokovnih organizacij (Svet za trajnostni razvoj Slovenije), v manjši meri pa se pojavljajo predstavniki gospodarskih podjetij (Termoelektrana Šoštanj, različna podjetja iz tujine) in predstavniki državnih institucij (direktor direktorata za energijo Janez Kopač, evropski komisar Janez Potočnik ipd). Diskusija

med posameznimi akterji poteka predvsem na ravni odpiranja vprašanj in polemik o zagotavljanju čiste energetske prihodnosti v Sloveniji. Pri tem je posebej izpostavljeno razhajanje med interesi gospodarskih podjetij, izpolnjevanje zavez o povečani uporabi obnovljivih virov energije in zagotavljanje drugih praks, ki stremijo k okolju prijazni energetske prihodnosti. Stališča okoljevarstvenih in drugih strokovnih organizacij so v prispevkih izražena že v naslovih, kot so "V podporo čisti energetske prihodnosti v Slovenije 18.000 podpisov" (Rtvslo.si, 2011a) in "Ni le finančnih dolgov, odplačevati je treba tudi okoljske" (Rtvslo.si, 2012č). Prispevki izpostavljajo energetske prihodnosti kot izjemno pomembno področje, kar nakazujejo besedne zveze, kot je: "Energetska varnost je povezana s splošno varnostjo" (Rtvslo.si, 2012e). S tem dajejo področju energetike veliko težo, prav tako pa odpirajo polje številnih diskusij, tako na ravni političnega kot tudi javnega diskurza.

V prispevkih se kot akterji pojavljajo tudi predstavniki različnih podjetij, ki delujejo na področju energetike, njihova vloga pa je predvsem predstavitev dobrih praks v tujih državah (npr. začetek gradnje solarnega mostu v Londonu, Nizozemski letalski prevoznik začel z uporabo biogoriva iz jedilnega olja). Ugotovimo lahko, da tako s strani podjetij kot tudi držav v tujini že prihaja do večjih in učinkovitih programov za uvajanje obnovljivih virov energije in zmanjšanja izpustov škodljivih emisij. Če poročanje o primerih dobre prakse primerjamo z dogajanjem v Sloveniji, ugotovimo, da se o zeleni energetske prihodnosti pri nas še vedno poroča zgolj na deklarativni ravni. V prispevkih sicer opazimo uporabo jezikovnih fraz, kot so "čista energetske prihodnosti" (Rtvslo.si, 2011a) in "energetske varnost" (Rtvslo.si, 2012e), a je poročanje o primerih dobre prakse iz Slovenije zelo pomanjkljivo.

Glede na to, da imamo v Sloveniji že kar nekaj podjetij, ki se ukvarjajo s proizvodnjo električne energije iz obnovljivih virov (npr. uspešna slovenska podjetja, ki se ukvarjajo s fotovoltaike in lesno biomaso) in stremijo k trajnostni oskrbi z energijo, se ob tem pojavlja vprašanje, zakaj mediji o tovrstnih primerih ne poročajo oziroma dajejo prednost prispevkom o dogajanju iz tujine. Takšno poročanje nam nakazuje, da lahko primeri dobre prakse na področju energetike pripomorejo tudi k okrevanju gospodarstva v času krize, predvsem v smislu zniževanja stroškov v povezavi z energenti in odpiranjem novih delovnih mest. V prispevkih je to razmerje vidno z uporabo besednih zvez, kot so: "zelene naložbe lahko

prispevajo k okrevanju gospodarstva (Rtvslo.si, 2012e), "okrevanje gospodarstva bo dolgoročno, pri tem pa sta pomembni družba znanja in učinkovita raba naravnih virov" (Rtvslo.si, 2012č). V trenutnih gospodarskih in družbenih razmerah je tovrstna navezava energetike kot na enega izmed možnih rešilnih scenarijev za izhod iz krize predvsem v smislu zagotavljanja novih delovnih mest in zmanjšanju stroškov zagotovo dobrodošla, saj odpira možnosti za boljšo gospodarsko in energetske prihodnost.

Delavske pravice na področju energetike

Spoštovanje delavskih pravic ni le tema, ki se pojavlja na širšem družbenem področju, ampak tudi v posameznih dejavnostih, med njimi v energetiki. V Sloveniji se z energetske dejavnostmi ukvarja veliko podjetij, ki zaposlujejo veliko število ljudi. Pri analizi smo ugotovili, da se z diskurzom energetike prepleta tudi področje delavskih pravic. Prispevki v tem okvirju so v večini povzemali dogajanje ob stavkah in stavkovnih zahtevah, izpostavljeno pa je tudi vprašanje o zakonitosti stavk.

Osrednji akterji v prispevkih prihajajo predvsem iz vrst predstavnikov delavcev in sindikatov (npr. vodja stavkovnega odbora Valter Vodopivec, predstavnik sindikata delavcev dejavnosti energetike Slovenije Franc Dolar, predsednik podjetniškega sindikata Teša Branko Sevčnikar), katerim je v večini prispevkov namenjen večji del prostora, medtem ko je predstavnikom podjetij (npr. zastopnik družbe Elektro Primorska Darijo Vrabc) namenjenega manj medijskega prostora. Med obema skupinama akterjev je izpostavljen osrednji konflikt, ki je tudi razlog za stavko, pri tem pa se prispevki identificirajo predvsem z akterji s strani delavcev in sindikatov. Na to nakazujejo že naslovi prispevkov, kot so: "Delavci Elektra Primorska podpirajo stavkovne zahteve" (24ur.com, 2012b), "V Elektru Primorska napovedujejo zaostrovanje stavkovnih aktivnosti" (Siol.net, 2012b). K temu pripomorejo tudi mednaslovi, kot je: "Ne gre za denar, gre za kršitev kolektivne pogodbe". V prispevkih je večkrat poudarjena tudi fraza "Že več kot 100.000 evrov škode" (24ur.com, 2012a), ki se nanaša na oceno vodilnih o posledicah stavke delavcev, a prispevki temu ne namenjajo veliko pozornosti in izpostavljajo predvsem delavske pravice. Tudi v primeru, ko je bilo za eno izmed stavk v sodnem procesu ugotovljeno, da je bila nezakonita, dajejo mediji večji poudarek na predstavnike sindikatov, ki so napovedali nadaljnje postopke. Z besednimi zvezami, kot sta "višje delovno in socialno sodišče v Ljubljani ni upoštevalo nobenega našega

argumenta" (Siol.net, 2011b) in "sindikat še razmišlja o nadaljnjih korakih glede nezakonite stavke" (Siol.net, 2011b) se prispevek nagiba k številčnejšim argumentom s strani sindikatov in delavcev, medtem ko mnenj in stališč predstavnikov podjetja vključuje v občutneje manjši meri. V tem pogledu prispevki bralce nagovarjajo k njihovi identifikaciji z delavci podjetja in zagovarjanju njihovih pravic, ne pa toliko k zagovarjanju stališč vodstva podjetja.

Izpostavljenost in opozarjanje na delavske pravice, izvajanje stavk in izpostavljanje nezakonitega delovanja podjetja v odnosu do delavcev pa ni značilno le za področje energetike, temveč tudi druga področja poslovanja podjetij v Sloveniji (npr: gradbeništvo, proizvodnja gospodinjskih aparatov ipd). Že z analizo prispevkov smo identificirali primere generalizacije podobnih situacij v drugih podjetij. Primer tovrstnega navajanja je: "V predsedstvu sindikata so dobili namige, da naj bi do podobnih kršitev kolektivne pogodbe prihajalo tudi v drugih družbah" (Siol.net, 2012a).

V trenutni ekonomski situaciji v Sloveniji se delavske pravice skoraj vsakodnevno pojavljajo na medijski agendi in pri tem področje energetike ne zaostaja. Medijski prispevki javnosti posredujejo predvsem informacije o dogajanju in stališčih s strani delavcev, s tem pa vplivajo tudi na percepcijo javnosti o tem, kaj se z delavci na področju energetike dogaja in na kakšen način zastopajo svoje pravice. Način, kako so delavske pravice uokvirjene, posredno vzbuja občutek o nereguliranem področju, delavci pa se morajo posledično posluževati oblik, kot sta stavka in prekinitev dela.

Sumi nepravilnosti na področju energetike

Analiza ključnih akterjev na področju energetike v Sloveniji nam je pokazala, da sta institucionalizirana politika in gospodarska podjetja dva segmenta, ki imata na razvoj dogodkov v energetiki izjemno velik vpliv. Prav ti dve skupini akterjev se na področju sumov in znakov nepravilnosti ter možnosti korupcije najpogosteje pojavljata. Prispevki, ki izpostavljajo tovrstne vsebine, se nanašajo izključno na gradnjo novega energetskega objekta v Sloveniji, šestega bloka Termoelektrarne Šoštanj (Teš 6). Sumi na nepravilnosti so v prispevkih predstavljeni na različne načine, v ospredju pa so poročila in revizije zunanjih revizijskih hiš (npr. PricewaterhouseCoopers) in okoljevarstvenih organizacij (npr. Greenpeace). Njihova poročila so tudi glavni vir prispevkov v analiziranih spletnih medijih. Akterji, ki se v prispevkih najpogosteje pojavljajo, prihajajo iz vrst politike in državnih

institucij (minister za infrastrukturo Zvonko Černač, Agencija RS za okolje, urad vlade RS za podnebne spremembe), gospodarskih podjetij (bivši in sedanji predstavniki Termoelektrarne Šoštanj, predstavniki podjetij, ki so povezani s podjetjem Teš), v manjšem delu pa tudi okoljevarstvene organizacije.

Podobno kot v okvirjih o političnih procesih na področju energetike, gospodarskemu razvoju ter finančnih procesih, je tudi tukaj močno izpostavljen konflikt med posameznimi akterji glede različnih sumov na nepravilnosti, možnostih korupcije in nezakonitega lobiranja. Pri tem je količina odmerjenega prostora za vsebine o sumih nepravilnostih, ki jih izpostavljajo zunanje revizijske hiše in okoljevarstvene organizacije in na drugi strani argumenti proti tem sumom, v prispevkih približno enaka. So pa naslovi, mednaslovi in vodila prispevkov tisti deli besedil, ki v ospredje postavljajo različne sume o nepravilnostih in s tem tudi dajejo večji poudarek na problematiko tega področja, na primer: "Večina meni, da se je zgodila vrsta nepravilnosti" (24ur.com, 2011č) in "Revizija izpostavila nepravilnosti pri TEŠ-u 6" (Rtvslo.si, 2011b). Z izstopanjem tovrstnih besednih zvez in poudarjanjem nepravilnosti pri projektu je javnost povabljen k identifikaciji s tem vidikom zgodbe in razmišljanju o projektu kot izjemno kompleksnem, s številnimi nepravilnostmi in sumi nelegalnih dejanj. Kljub temu da so v prispevke vključene tudi izjave in mnenja akterjev iz vrst gospodarskih podjetij, ki bi se naj po poročanju znašli v središču nepravilnosti pri vnaprej dogovorjenih naročil in korupciji, celotno področje ustvarja vtis o zapletih pri tem projektu. Na to dodatno nakazujejo besedne zveze, kot so: "Projekt spremljajo številne nepravilnosti" (Rtvslo.si, 2011b), "Nagrade za 24 sodelujočih" (Rtvslo.si, 2011b), "Stekla bo preverba morebitnega nezakonitega lobiranja" (24ur.com, 2011č).

Področje energetike je, podobno kot tudi druga področja delovanja, deležno različnih političnih in gospodarskih procesov, v katerih se lahko na določenih točkah pojavijo sumi na nepravilnosti postopkov in pridobivanju finančnih ter drugih koristi. Izpostavljene so različne diskusije, znotraj katerih se prepletajo akterji, ki pa so, tako kot smo ugotovili že na drugih področjih energetike, v konfliktu. Prispevki pri tem njihov medsebojni konflikt prek uporabe različnih metod, kot so soočenje različnih mnenj, povzemanje izjav posameznih akterjev,

vključevanje vsebin iz različnih raziskav in poročil ter z iskanjem odgovornosti, v prispevkih le še dodatno izpostavljajo ter ga naredijo vidnega.

Okoljska tveganja na področju energetike

Osrednja značilnost medijskih prispevkov o tveganjih na področju energetike je izpostavljanje dejanskih ali potencialnih nevarnosti z različnih področij, ki predstavljajo grožnjo predvsem naravi in okolju, pa tudi ljudem. V prispevkih je to vidno z uporabo besednih zvez, kot so: "Jedrsko gorivo se lahko popolnoma stali" (Siol.net, 2011e), "Izlitje nafte je najhujše v zadnjem desetletju v Severnem morju" (Rtvslo.si, 2011c) in "Jedrsko gorivo prehitro razjeda zadrževalnik" (24ur.com, 2011e). Izpostavljeni so torej različni potencialni scenariji nevarnosti, ki se lahko zgodijo oziroma je do njih že prišlo. Tveganja na področju energetike dodatno podpirajo tudi fotografije v prispevkih, na katerih so požari na naftnih rafinerijah, znaki za jedrsko nevarnost, ljudje z maskami in zaščitnimi oblačili in podobno.

Poleg neposrednega poročanja o nesrečah in neželenih posledicah prispevki vključujejo tudi posredne vsebine o tveganjih na področju energetike. Izpostavljeni so ukrepi za izogib energetske nevarnosti in omilitev posledic morebitnih nesreč. Izpostavljenih je tudi nekaj možnih načinov, kako se tovrstnih nesrečam izogniti. Za opis takšnih situacij se v prispevkih uporabljajo besedne zveze, kot so: "Predčasno začeli s stresnimi testi" (Siol.net, 2011a), "V EU želijo preveriti varnost elektrarn" (Siol.net, 2011a) in "Japonske oblasti razvile učinkovit program obnove okoli poškodovane jedrske elektrarne" (Siol.net, 2011d). Prispevki na tak način poskušajo uravnotežiti možnost potencialnih tveganj, in sicer z rešitvami in ukrepi, ki obstajajo in se jih podjetja, ki delujejo na tem področju in se s temi nevarnostmi srečujejo, tudi izvajajo.

Akterji v tem okviru prihajajo predvsem iz vrst predstavnikov različnih podjetij. V ospredju se pojavljajo predstavniki jedrske elektrarne Krško, upravitelj jedrske elektrarne v Fukušimi Tepco in predstavniki podjetja Shell. Akterji iz gospodarskih vrst v prispevkih večinoma niso postavljeni v konfliktno ali nasprotujočo situacijo z drugimi akterji, le v primeru razlitja nafte

na Shellovi rafineriji. V tem primeru je v prispevek vključeno tudi mnenje okoljevarstvenikov, ki opozarjajo na okoljske nevarnosti ob razlitju nafte.

Osrednje mesto v okvirju okoljskih tveganj imajo torej izpostavljene potencialne nevarnosti, ki se pojavljajo na področju energetike. Besedne zveze, kot so "požari na naftnih rafinerijah" (Siol.net, 2011č), "jedrske nesreče v Fukušimi" (Siol.net, 2011d) in "izlitja nafte" (Rtvslo.si, 2011c) delujejo kot opozorilni signali, da je področje energetike ob napačnem ravnanju ali naravnih nesrečah lahko tudi nevarno in ima obsežne posledice za ljudi in okolje. Če postavimo problematiko tovrstnih tveganj v širše družbeno okolje, lahko ugotovimo, da dejanske in potencialne nesreče, ki so se ali se morebiti še bodo dogajale, na javnost zagotovo vplivajo zastrašujoče in odpirajo različne diskusije na to temo; od načinov za preprečitev tovrstnih nesreč do usmeritev na druge energetske vire, ki naj ne bi bili tako nevarni⁸. Z uporabo besednih zvez, kot so "najhujše izlitje nafte" (Rtvslo.si, 2011c), "velik požar na rafineriji" (Siol.net, 2011č) in "katastrofa v Fukušimi" (Siol.net, 2011e), mediji še dodatno vplivajo na percepcijo javnosti o razsežnostih, ki jih lahko imajo nesreče na področju energetike.

8 Energetika - polje soočanja različnih interesov

Na področje energetike danes ne moremo gledati kot zgolj na individualno, specifično polje, v okviru katerega se odvijajo različni procesi, razvojne usmeritve in spremembe. Energetika se tesno prepleta s številnimi drugimi področji političnega, družbenega, ekonomskega in gospodarskega življenja. Da se tukaj srečujejo različne perspektive, je pokazala tudi naša raziskava. Ugotovili smo, da so za energetiko značilni različni okvirji, med katerimi obstaja kar nekaj podobnosti in razlik. Prek procesa uokvirjanja in določitve okvirjev v medijih lahko namreč sklepamo, kakšne učinke imajo medijska besedila na javnost in kakšne definicije ter interpretacije nam ponujajo (de Vreese 2010, 180). Določitev okvirjev na področju energetike nam ponudi točno to - prek njih si lahko ustvarimo predstavo o tem, kakšni so učinki množičnih medijev na percepcijo javnosti o diskurzu energetike.

⁸ Primer tovrstnega reagiranja po jedrski nesreči v Fukušimi je država Nemčija, ki se je zavezala, da bo v roku 10 let zaprla vse jedrske elektrarne po državi in se usmerila na obnovljive vire energije.

S pomočjo analize smo ugotavljali, kateri okvirji se na področju energetike pojavljajo. Njihove značilnosti smo iskali na ravneh virov prispevkov, akterjev, ki se pojavljajo v besedilih, in jezikovnih značilnostih. Iskali smo tudi značilnosti besedil, ki nakazujejo na to, s katerimi akterji ali dejanji naj se občinstvo poistoveti in na katere naj gleda očitajoče. Prav tako smo skušali značilnosti okvirja postaviti v širši družbeni, ekonomski in gospodarski kontekst ter ugotoviti, kako se področje energetike prepleta z drugimi področji družbe in našega bivanja. Poseben del analize smo namenili tudi odnosu med posameznimi akterji znotraj okvirjev. Na podlagi izhodišč in analize stanja na področju energetike v Sloveniji smo namreč ugotovili, da diskurz energetike krojijo štiri ključne skupine akterjev – gospodarska podjetja, politične skupine, znanstvene in raziskovalne ustanove ter okoljevarstvene organizacije. Njihova mnenja o širšem področju energetike, ki smo ga ugotavljali predvsem prek njihovega odnosa do programa NEP, smo preverjali tudi v raziskovalnem delu in iskali skupne oziroma razlikovalne točke med njihovim mnenji v javni razpravi in mnenji v medijskih prispevkih.

Naj najprej odgovorimo na prvo raziskovalno vprašanje, ki se glasi "*Kateri okvirji se pojavljajo pri poročanju slovenskih spletnih medijev o energetiki in kakšne so njihove značilnosti?*". Z analizo smo ugotovili, da na področju energetike obstaja sedem različnih okvirjev. Na medijski agendi se najpogosteje pojavljajo različni projekti znotraj energetike, ki se povezujejo s političnimi procesi, finančnimi procesi (predvsem s procesi podražitev), gospodarskim razvojem in novimi načini pridobivanja energije ter okoljskimi vprašanji v povezavi z obnovljivimi viri energije in trajnostno energijsko oskrbo. V manjšem delu se pojavljajo še okvirji, ki se nanašajo na delavske pravice, sume na nepravilnosti pri delovanju akterjev ter morebitna okoljska energetska tveganja in potencialne nevarnosti.

Med vsemi okvirji se v medijskih prispevkih najpogosteje pojavlja okvir politične diskusije in političnih procesov. Njegova značilnost je predvsem *izpostavljenost konflikta med posameznimi akterji na področju energetike*. Konflikt je viden tako pri načinu uporabe stilsko zaznamovanih jezikovnih prvin, naslovov prispevkov, fotografij in izpostavljenih izjav kot tudi ostalega spremljajočega materiala znotraj prispevkov. Izpostavljenost konflikta in nasprotij med posameznimi akterji na področju energetike je značilna tudi za večino ostalih okvirjev. Pojavlja se tako na področju gospodarskega razvoja, finančnih procesov in podražitev, sumov

nepravilnosti in sledeh korupcije, v manjši meri pa tudi pri okvirjih o okoljevarstvenih vprašanjih v povezavi z energetiko in delavskih pravicah.

Naslednja značilnost uokvirjanja vsebin na področju energetike v slovenskih spletnih medijih je ta, da se o *trajnostni energetski prihodnosti in prehodu k obnovljivim virom energije ukvarja le manjši del prispevkov*. Kot smo ugotovili v analizi področja energetike v Sloveniji, prehod na nizkoogljično družbo, trajnostna oskrba energije in spodbujanje k varčevanju energije ostajajo na zgolj deklarativni ravni. V diskurz energetike se vključuje v obliki različnih diskusij, političnih soočenj in vprašanj ter potencialnih možnosti gospodarskega razvoja, a ne v tolikšni meri, kot bi glede na trenutno stališče različnih dokumentov (NEP) in akterjev bilo pričakovati. Na to temo se v medijskem diskurzu in v posameznih okvirjih namreč pojavljajo zgolj okoljevarstvene organizacije in posamezne znanstvene ter raziskovalne institucije, medtem ko se gospodarska podjetja ter politične stranke ukvarjajo s popolnoma drugačnimi vprašanji. Če bi naj bila vizija prihodnjih aktivnosti na področju energetike v Sloveniji vzpostavitev pogojev za prehod v nizkoogljično družbo z vodilno vlogo učinkovite rabe energije, izkoriščanja obnovljivih virov energije in razvoj aktivnih omrežij za distribucijo električne energije, se s temi vprašanji v večini ukvarjata samo dve od štirih ključnih skupin akterjev. Še več, ti dve skupini akterjev, ki se s temi vprašanji največ ukvarjata, imata le omejen vpliv na sprejemanje dejanskih ukrepov in sprememb, saj so tovrstni procesi v rokah institucionalizirane politike, zlasti vsakokratne vladne koalicije.

Izsledki naše raziskave potrjujejo tudi ugotovitve drugih raziskav na področju analize medijskega poročanja o izbranih temah. Kot ugotavljajo Bučar Ručman (2011a, 33) ter Lutharjeva in Jontes (2007, 34-35) so pri poročanju na temo nasilja v družini oziroma tudi ostalih oblik kriminalitete *zelo pogost vir informacij uradni viri*. V teh primerih se v medijih pojavljajo predvsem prispevki, ki temeljijo na aktualnosti, naslanjajo pa se na uradne avtoritativne vire. Z uporabo izjav in podatkov iz uradnih virov se posledično v medijih oblikuje vtis o prikazu legitimnih dejstev, ki proizvedejo navidezno verodostojno in objektivno novico. Značilnosti povzemanja iz uradnih virov smo opazili tudi pri naši analizi. Uradni viri v raziskavi prihajajo iz različnih ministrstev, podjetij, političnih strank in poslanskih skupin, kar se kaže tudi v pogostem povzemanju njihovih stališč in izjav v besedilih. Za medijske prispevke so, ne glede na medij, značilni podobni poudarki določenih informacij in

besednih zvez ter uporaba statistike, raziskav in ostalih vsebin, ki jih posredujejo različni viri. Velik vpliv na vsebino imajo tudi sporočila za javnost s strani različnih akterjev, ki jih mediji v večini homogeno povzamejo. To se kaže v navedbi podobnih izjav in stališč, s podobnimi akterji in poudarki zgodb.

Pri analizi avtorjev medijskih prispevkov na temo energetike smo pri vseh treh medijih ugotovili, da je bila pri skoraj večini prispevkov kot avtor oziroma vir prispevka navedena Slovenska tiskovna agencija (STA). Predvsem je to značilno za portal *Siol.net*, medtem ko so se pri prispevkih na *24ur.com* in *Rtvslo.si* kot avtorji pojavljali tudi novinarji omenjenih medijskih hiš. Takšno povzemanje informacij in prispevkov tiskovnih agencij s strani novinarjev in nato objava skoraj identičnih besedil v mediju potrjuje Daviesove (2009, 59) ugotovitve o tako imenovanem *churnalismu*. S tem opisuje pojav, ko novinarji ne zbirajo več informacij iz različnih virov, jih kritično ovrednotijo in v prispevek vključijo različne vidike zgodbe, ampak zgolj povzemajo oziroma kopirajo besedila s strani tiskovnih agencij ali sporočil za javnost od podjetij in organizacij. Davies (ibid., 396) obenem poudarja, da bi pojav spleta in porast spletnih medijev moral biti način, kako se lahko medijske hiše izognejo *churnalismu*. Z elektronskim posredovanjem novic naj bi po njegovem mnenju medijske hiše zmanjšale stroške produkcije, tiskanja časopisov, revij in ta sredstva vložili v izobrazbo novinarjev ter v njihovo večje število. Vendar temu žal ni tako, saj smo tudi v naši raziskavi ugotovili prevlado novic iz tiskovnih agencij brez dodatnih virov informacij s strani novinarjev, ki bi morali upoštevati novinarske norme in etična določila čim bolj objektivnega novinarskega poročanja.

Na drugo raziskovalno vprašanje, "*ali se mnenja ključnih akterjev v javni razpravi na področju energetike razlikujejo od njihovih mnenj, predstavljenih v medijskih okvirjih*", smo skozi opis obstoja konfliktnega stanja med posameznimi akterji delno že odgovorili. Analiza medijskih prispevkov je pokazala, da se *mnenja posameznih akterjev* v medijskem energetskega diskurzu *v celoti skladajo* z njihovimi mnenji, ki smo jih identificirali in analizirali v teoretičnem delu in so v izrazito konfliktni situaciji. Njihova mnenja in interesi do področja energetike se v medijskih prispevkih jasno manifestirajo in vplivajo na energetskega diskurz v medijih. Izpostavljanje konfliktnih situacij in soočenja mnenj med posameznimi akterji potrjuje tudi Bourdieujevo (1998, 3) tezo, ki pravi, da se mediji tovrstnih situacij v medijskih

prispevkih poslužujejo zaradi bojazni o dolgočasnosti medija in posledični izgubi zanimanja s strani občinstva. Mediji tako raje izpostavljajo soočenja med posameznimi akterji in njihove polemike namesto konstruktivnih debat in kredibilnih argumentov. V konfliktu še posebej radi izpostavljajo posamezne politike in se raje kot z njihovo vsebino, argumenti in pomeni njihovih dejanj, ukvarjajo z odnosom do nasprotnikov, učinki političnih govorov in posameznih dejanj. Z osredotočenostjo zgolj na konflikt med posameznimi akterji se posledično odpira polje dodatnih problemov, s katerimi se področje energetike v Sloveniji trenutno sooča. Ugotavljamo namreč občutno pomanjkanje truda ali vsaj določenih signalov za konstruktivno povezovanje med temi akterji. Značilnost novinarskega diskurza na tej točki je torej ta, da konflikt med akterji še dodatno izpostavljajo, ga osvetlujejo, ne iščejo pa morebitnih rešitev ali povodov za skupni jezik, ki bi pripeljali do optimalnih odgovorov in rešitev za razvoj področja energetike v Sloveniji.

Ugotovili smo tudi, da *mediji posameznim akterjem namenijo različen obseg prostora znotraj medijskih prispevkov*. Pri zastopanosti akterjev bistveno prednjačijo politični predstavniki in predstavniki gospodarskih podjetij, medtem ko se znanstvene institucije ter okoljevarstvene organizacije pojavljajo v manjšem obsegu. Pri analizi pojavnosti okoljevarstvenih organizacij v diskurz energetike smo celo ugotovili, da se le-te v prispevkih v večini pojavljajo le ob lastnih aktivističnih akcijah in takrat, ko ostro napadajo preostale akterje, medtem ko je pot do medijske agende ostalih akterjev (predvsem političnih skupin in določenih gospodarskih podjetij) veliko bolj preprosta in predvsem hitrejša. *Vloga medijev kot objektivnega družbenega kritika in zagovornika novinarskih ter etičnih norm je tukaj postavljena na stranski tir, v ospredje pa prihaja njihova vloga zagotavljanja monopola institucionalizirane politike*. Kot pravi Splichal (2005, 61), nova konceptualizacija medijev ne poudarja gonilne sile javnega mnenja za nadzorovanje vladajočih, ampak ravno obratno - osredotoča se na moč javnega mnenja. Tako disciplinira ljudi in jih s tem osvobaja kritične funkcije ter aktivne vloge v procesih oblikovanja in izražanja javnega mnenja. Podobno ugotavlja tudi Bučar Ručman (2011b, 51), ki pravi, da je medijska kritičnost in nadzorstvena vloga usmerjena predvsem v prikaz argumentov institucionalizirane politike na relaciji pozicija/opozicija, ne prikazuje pa alternative obstoječi politični sferi ali alternativnega modela družbenopolitičnega delovanja. Tovrstno stanje je značilno tudi za diskurz energetike. Odnos

med političnimi skupinami, ki pripadajo poziciji ali opoziciji je izrazito nasprotujoč in konflikten, brez možnosti oblikovanja kritične javne razprave o energetiki na širšem področju, ne le na stopnji političnih procesov in interesov.

Če ugotovitve naše raziskave primerjamo še z ugotovitvami o obstoju petih novičarskih okvirjev Semetka in Valkenburga (2000), lahko ugotovimo, da se v analiziranih prispevkih najpogosteje pojavljata *okvir konflikta* in *okvir ekonomskih posledic*, medtem ko so manj prisotni okvir odgovornosti, okvir človeškega zanimanja in okvir morale. Okvir konflikta, ki poudarja konfliktne situacije med posamezniki ali institucijami z namenom pridobivanja interesa občinstva ter okvir ekonomskih posledic, ki poroča o dogodku predvsem v smislu ekonomskih posledic za širšo družbo, smo prepoznali predvsem pri prispevkih o političnih procesih in diskusijah, finančnih procesih in gospodarskemu razvoju. Z izpostavljanjem konfliktnih situacij med posameznimi stranmi mediji skušajo vzbuditi zanimanje javnosti za spremljanje novic s tega področja. Tudi okvir ekonomskih posledic je v trenutnih gospodarskih razmerah izjemno pomembno področje, ki zagotovo zbuja pozornost. Pri tem lahko pritrdimo številnim avtorjem (Bučar Ručman 2011b, Grossberg in drugi 1998), ki menijo, da medijske hiše oziroma njihovi lastniki vsebine medijskih prispevkov prilagajajo zahtevam svojega občinstva in aktualnemu družbenemu stanju, saj se je na trgu že izpostavilo pravilo, da večji kot je delež občinstva, višji so posledično prihodki in s tem tudi dobički medijskih hiš. Lastniki medijev so prek analiz svojega bralstva, gledalstva ali poslušalstva ugotovili, kakšne vsebine so za njih zanimive in jih temu prilagodili. Tudi Monika Kalin Golob in Melita Poler Kovačič (2005, 289-290) temu pritrujeta in dodajata, da so s pojavom demokratizacije medijev le-ti postali tržno blago, ki izpostavlja zanimive in pikantne zgodbe o javnih osebah. Ekonomska odvisnost množičnih medijev je po demokratičnih spremembah leta 1991 tlakovala pot popularnim pristopom k oblikovanju novinarskih zgodb, novinarji pa so se začeli bojevati za drugačne vrednote - za dobiček in preživetje na medijskem trgu.

Z raziskavo smo ugotovili, da je področje energetike v slovenskih spletnih medijih uokvirjeno prek različnih perspektiv, ki se tesno prepletajo z ostalimi socialnimi, gospodarskimi in ekonomskimi značilnostmi naše družbe. Glede na to, da o področju energetike in značilnostih pisanja na to temo v preteklosti še ni bilo izvedenih podobnih raziskav, rezultate naše

raziskave z drugimi podobnimi analizami težko primerjamo. Kljub temu smo ugotovili, da za področje energetike obstajajo podobna pravila kot pri poročanju o drugih temah. S tem se nanašamo predvsem na povzemanje uradnih virov, poudarjanje konfliktnih situacij med posameznimi akterji, prikaz ekonomskih posledic določenih dejanj in večjo izpostavljenost tistih tematik, ki so javnosti (občinstvu) potencialno najbolj zanimive.

9 Zaključek

Energetika danes ne pomeni le oskrbe ljudi z nujno potrebno energijo, ampak mnogo več. Je namreč področje, ki se tesno prepleta s številnimi drugimi področji in do določene meje vpliva tako na razvoj kakovosti našega življenja kot tudi na razvoj infrastrukture za zagotavljanje učinkovite rabe energije. Nezanemarljivi so tudi vplivi na okolje in potreba po vpeljavi trajnostnih virov energije, ki jih zahtevajo tako evropske kot tudi svetovne smernice. Primerne rešitve na področju energetike so namreč neposredno povezane tudi z enim izmed trenutno najbolj aktualnih okoljskih vprašanj - globalnim segrevanjem.

Kot eden izmed ključnih dejavnikov družbe, v kateri živimo, imajo mediji danes pomembno vlogo pri izpostavljanju tistih vsebin, o katerih si javnost najpogosteje ustvarja svoje mnenje in o njih diskutira. S prednostnim tematiziranjem vsebin, ki jih mediji vsakodnevno izpostavljajo na svoji agendi, in z uokvirjanjem določenih vidikov teh zgodb, dajejo javnosti informacije o temah, ki naj bi bile trenutno pomembne in aktualne. Posledično pa s tem, ko določenih vsebin ne izpostavijo in javnost za njih ne izve, ustvarijo vtis njihove nepomembnosti. Če obenem upoštevamo še dejstvo, da so tudi mediji podvrženi različnim vplivom, še posebej v obliki kapitalističnih zahtev po čim večjem dobičku in težnji po ohranjanju zanimanja bralcev, so vplivi na oblikovanje medijske agende še toliko večji in pogosto presegajo načela objektivnih novinarskih norm in etičnih načel. Tudi s pojavom spletnih medijev se vsebina informacij, ki jih posredujejo, v tem vidiku bistveno ni spremenila. Spletni mediji sicer občinstvu načeloma ponujajo večje število informacij v različnih oblikah in bralci lahko hitreje krmarijo med različnimi viri novic in med različnimi spletnimi mediji. Še vedno pa bistveno ne vplivajo na to, katere informacije izpostavijo na svoji agendi in z njimi vplivajo na oblikovanje medijskega in posledično tudi javnega diskurza.

V naši raziskavi smo se spraševali, kakšne vsebine množični mediji podajajo javnosti in na kakšen način jih uokvirjajo. Ugotovili smo, da sta medijska slika in percepcija področja energetike v najbolj branih slovenskih spletnih novičarskih medijih podobni tisti, ki se pojavlja tudi v javni razpravi med ključnimi akterji, ki krojijo prihodnost energetike v Sloveniji. Bolj kot ugotovitev, da se na medijski agendi pojavljajo podobne vsebine kot na strokovnem področju energetike, pa je za prihodnost energetike zaskrbljujoče dejstvo, da se namesto konstruktivnih diskusij o tem, kako bo področje energetike v Sloveniji kar najbolj

optimalno urejeno, v medijih izpostavljajo predvsem različne konfliktno situacije med skupinami akterjev, verbalni boji in ponašanje z močjo, ki jo določene skupine akterjev imajo. Medijski prispevki namreč dajejo vtis, da so učinki političnih govorov in odnos akterjev do svojih nasprotnikov veliko bolj pomembni kot pa ustvarjanje sprememb v energetiki. Iskanje rešitev, novosti in morebitnih povodov za skupen jezik med skupinami akterjev ostaja zgolj na deklarativni ravni oziroma je skoraj popolnoma odsotno. Poleg tega smo ugotovili, da se mediji na področju energetike pojavljajo predvsem v vlogi glasnika, ki zagotavlja monopol institucionalizirane politike, ne prikazujejo pa širšega dogajanja na področju družbenopolitičnega delovanja. Če bi mediji želeli resnično delovati kot objektivni družbeni kritik in zagotavljati uravnoteženo predstavitev mnenj z različnih perspektiv, bi morali na medijsko agendo vključiti tudi druga področja družbenega delovanja. V našem primeru bi morali tako mediji več prostora nameniti okoljevarstvenim organizacijam ter znanstvenim in raziskovalnim institucijam, ki sta prav tako pomembni skupini akterjev za razvoj področja energetike.

Naj za konec dodamo še enega izmed odgovorov klimatologinje Lučke Kajfež Bogataj v reviji Mladina na vprašanje, kaj bi bil prvi ukrep, ki bi ga želela sprejeti v Sloveniji z neomejeno močjo. Njen odgovor se glasi: "Sploh ni treba kovati velikih načrtov, samo akcijski načrt za energijsko učinkovitost, ki že obstaja, bi začela striktno uresničevati. Če mi ponudite neomejeno moč, bi nespoštovanje pravil energijske učinkovitosti uvrstila med kazniva dejanja. Kot lahko pijanega človeka odpeljejo z marico, tako bi morala policija ukrepati tudi proti energetsko potratnim ljudem. V njihovo in skupno dobro." (Mladina.si, 2009). Področje energetike in akterji, ki imajo na tem področju moč za uveljavljanje sprememb, torej ne smejo ostati na ravni medsebojnega (političnega) obračunavanja za doseganje svojih lastnih interesov. Prav tako bi morali mediji aktivneje pristopiti k diskurzu o energetiki in javnosti ponuditi širšo sliko razumevanja tega področja in glede na svoj vpliv tudi sami pripomoči k naprednemu razvoju energetike. Naj to delo služi kot izhodišče za razmislek o zgoraj opisanem stanju in naboru idej, kako tudi z medijskim zagovorništvom spremeniti slovensko energetiko v smer trajnostnega razvoja.

10 Literatura

24ur.com. 2011a. Zaradi zamude bi se Teš 6 v celoti podražil za 500 milijonov evrov, 1. junij. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/gospodarstvo/ce-ne-bo-porostva-alstompakira-gradnja-tes-6-pa-se-ustavlja.html?ar=> (12. avgust 2012).

--- 2011b. Če obveznosti ne poravna Teš, jih bo morala država, 26. september. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/gospodarstvo/ce-obveznosti-ne-poravna-tes-jih-bo-morala-drzava.html> (12. avgust 2012).

--- 2011c. Nova 440 milijonov evrov velika proračunska luknja? 27. september. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/slovenija/nova-440-milijonov-evrov-velika-proracunska-luknja.html> (12. avgust 2012).

--- 2011č. Večina meni, da se je zgodila vrsta nepravilnosti, 28. september. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/slovenija/protikorupcijska-komisija-bo-preverjala-tes-6.html> (12. avgust 2012).

--- 2011d. Bo ministrstvo upoštevalo pripombe?, 1. oktober. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/slovenija/bo-ministrstvo-upostevalo-pripombe.html> (12. avgust 2012).

--- 2011e. Fukušima: Jedrsko gorivo prehitro razjeda zadrževalnik, 1. december. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/fukusima-jedrsko-gorivo-prehitro-razjeda-zadrzevalnik.html> (12. Avgust 2012).

--- 2011f. Bencin do rekorda, dražje tudi dizelsko gorivo, 13. december. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/gospodarstvo/bencin-do-rekorda-drazje-tudi-dizelsko-gorivo.html> (12. avgust 2012).

--- 2012a. Že več kot 100.000 evrov škode, 17. januar. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/gospodarstvo/ze-vec-kot-100-000-evrov-skode.html> (12. avgust 2012).

--- 2012b. Delavci Elektra Primorska podpirajo stavkovne zahteve, 19. januar. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/gospodarstvo/delavci-elektra-primorska-podpirajo-stavkovne-zahteve.html> (12. avgust 2012).

--- 2012c. Foto in video: Teš je mogoče tudi ustaviti, 21. junij. Dostopno prek: <http://24ur.com/novice/slovenija/odlocanje-o-usodi-tes-6.html> (12. avgust 2012).

Beder, Sharon. 2004. Moulding and Manipulating the News. *Controversies in Environmental Sociology*, Cambridge University Press: 204–220. Dostopno prek: <http://ro.uow.edu.au/cgi/viewcontent.cgi?article=1043&context=artspapers> (8. december 2011).

Bolsen, Toby. 2010. The Construction of News: Energy Crises, Advocacy Messages, and Frames toward Conservation. *International Journal of Press/Politics* 16 (2): 143–162.

Bourdieu, Pierre. 1998. *On Television And Journalism*. London: Pluto Press.

Bučar Ručman, Aleš. 2011a. Medijsko poročanje o kriminaliteti v Sloveniji. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo* 62 (1): 23–38.

--- 2011b. *Potrošniška demokracija. Analiza politično-medijskega diskurza sodobnih »demokratičnih« družb*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Chyi, Iris in Maxwell McCombs. 2004. Media salience and the process of framing: Coverage of Columbine School Shooting. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 81 (1): 22–35.

Dahlgren, Peter. 1996. Media Logic in Cyberspace: Repositioning journalism and its publics. *Javnost/The Public*, 3 (3), 59–72.

De Vreese, Claes H., Hajo G. Boomgaarden in Holli A. Semetko. 2010. (In)direct Framing Effects: The Effects of News Media Framing on Public Support for Turkish Membership in the European Union. *Communication research* 38 (2): 179–205.

Energetski zakon (EZ-UPB2). Ur. l. RS 27/2007. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlid=200727&stevilka=1351> (16. marec 2012).

Entman, Robert M. 1993. Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication* 43 (4): 51–58.

Erjavec, Karmen, Sandra Bašič Hrvat in Barbara Kelbl. 2000. *Mi o Romih: diskriminatorški diskurz v medijih v Sloveniji*. Ljubljana: Open Society Institute-Slovenia.

Gospodarska zbornica Slovenije. 2011. *Stališča in predlogi Gospodarske zbornice Slovenije do osnutka predloga Nacionalnega energetskega programa Republike Slovenije za obdobje do leta 2030: Aktivno ravnanje z energijo*. Dostopno prek: <http://www.gzs.si/pripone/32635/STALI%C5%A0%C4%8CA%20GZS%20na%20NEP%2015.%2010%202011.pdf> (16. marec 2012).

Grossberg, Lawrence, Ellen Wartella in Whitney D. Charles. 1998. *Media Making – Mass Media in a Popular Culture*. California: Thousand Oaks.

Hoffman, Lindsay H. 2006. Is internet content different after all? A content analysis of mobilizing information in online and print newspapers. *J&MC Quaterly* 83 (1): 58–76.

Institut "Jožef Stefan" Ljubljana. 2011. *Nacionalni energetskega program Slovenije za obdobje 2010 do 2030: »aktivno ravnanje z energijo« - osnutek. Povzetek*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/Energetika/Zelena_knjiga_NEP_2009/NEP_2010_2030/NEP_2010_2030_povzetek.pdf (16. marec 2012).

--- 2012. *Poročilo o javni obravnavi predloga NEP – 1. del*. Dostopno prek: http://www.mzip.gov.si/fileadmin/mzip.gov.si/pageuploads/Energetika/Zelena_knjiga_NEP_2009/NEP_2010_2030/NEP_javna_obravnavna_Porocilo.pdf (15. avgust 2012).

Jenčič, Igor, ur. 2005. *Mala enciklopedija jedrske energije*. Ljubljana: Institut "Jožef Stefan".

Kalin Golob, Monika. 1999/2000. Limonadnica, odbiratelji in drugo slovensko komunikološko izrazje. *Jezik in slovstvo* 45 (5), 187–194.

Kalin Golob, Monika in Melita Poler Kovačič. 2005. Med novinarskih stilom in etiko: senzacionalizem brez meja. *Družboslovne razprave XXI*, 49/50, 289–303.

Kamin, Tanja. 2006. *Zdravje na barikadah: dileme promocije zdravja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Kawamoto, Kevin. 2003. Digital Journalism: Emerging Media and the Changing Horizons of Journalism. V Kevin Kawamoto (ur.): *Digital Journalism*, 1–29. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.

Košir, Manca. 2003. *Surovi čas medijev*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Košir, Manca in Melita Poler. 1996. Utemeljitev novinarske etike in svoboda slovenskih novinarjev. V *Mediji, etika in deontologija*, ur. Marjan Sedmak, 9–26. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Luhmann, Niklas. 2000. *The Reality of Mass Media*. Cambridge: Polity Press.

Luthar, Breda in Dejan Jontes. 2007. Nasilje v družni in strateški rituali poročanja. *Družboslovne razprave* 23 (55): 27–48.

Maier, Scott. 2010. All the news fit to post? Comparing news content on the web to newspapers, television, and radio. *J&MC Quarterly* 87 (3/4): 548–562.

McCombs, Maxwell in Donald Shaw. 1972. The Agenda Setting Function of Mass Media. *Public Opinion Quarterly* 36 (2): 76–184.

McQuail, Denis in Sven Windahl. 1993. *Communication Models for the study of mass communication*. London: Longman Group UK Limited.

McQuail, Denis. 2005. *McQuail's mass communication theory*. London: Sage Publications.

Ministrstvo za gospodarstvo. *Zelena knjiga za Nacionalni energetske program Slovenije*. Dostopno prek: http://www.gen-energija.si/upload/files/Zelena_knjiga_NEP_2009.pdf (16. marec 2012).

Ministrstvo za gospodarstvo. *Energetski zakon (EZ-1) – predlog*. Dostopno prek: http://www.mg.gov.si/fileadmin/mg.gov.si/pageuploads/Energetika/Predlogi_predpisov/EZ_1_v_okt_2011.pdf (16. marec 2012).

Mladina.si. 2009. Dr. Lučka Kajfež Bogataj, klimatologinja, 8. januar. Dostopno prek: http://www.mladina.si/45845/dr_lucka_kajfez_bogataj_klimatologinja/?utm_source=tednik%2F200901%2Fdr_lucka_kajfez_bogataj_klimatologinja&utm_medium=web&utm_campaign=oldLink (16. februar 2013).

Morgan, Susan E., Tyler R. Harrison, Lisa Chewing, LaShara Davis in Mark DiCorcia. 2007. Entertainment (Mis)Education: The Framing of Organ Donatino in Entertainment Television. *Health Communication* 22 (2): 143–151.

Mreža Plan B za Slovenijo. 2011. *Primerjalna analiza volilnih programov strank z vidika trajnostnega razvoja*. Dostopno prek: <http://www.planbzaslovenijo.si/novice/volitve-2011-primerjalna-analiza-programov> (10. november 2012).

Nelson, Thomas E., Rosalee A. Clawson in Zoe M. Oxley. 1997. Media Framing of a Civil Liberties Conflict and Its Effect on Tolerance. *The American Political Science Review* 91 (3): 567–583.

Oblak, Tanja in Gregor Petrič. 2005. *Splet kot medij in mediji na spletu*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Oblak, Tanja. 2000. Problematizacija modela "prednostnega tematiziranja". *Teorija in praksa* 37 (1): 96-115.

OECD. 2010. *News in the internet Age. News trends nad news publishing*. Dostopno prek: http://www.oecd-ilibrary.org/science-and-technology/news-in-the-internet-age_9789264088702-en (10. marec 2012).

Perloff, Richard M. 1998. *Political Communication: Politics, Press, and Public in America*. New Jersey: Cleveland State University.

Poler Kovačič, Melita. 2005. *Kriza novinarske odgovornosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede (knjižna zbirka Media).

Raba interneta v Sloveniji (RIS). 2012. *MOSS: Raba interneta v Sloveniji*. Dostopno prek: http://www.ris.org/db/27/12331/Raziskave/MOSS_januar_2012/?&p1=276&p2=285&p3=13 18 (18. april 2012).

Randazzo, Ryan in Jennifer Greer. 2003. Newspapers' Web Sites Add Little To Print Version of Environmental News. *Newspaper Research Journal* 24 (2): 120–125.

Rtvslo.si. 2011a. V podporo čisti energetske prihodnosti Slovenije 18.000 podpisov, 4. julij. Dostopno prek: <http://www.rtvslo.si/okolje/v-podporo-cisti-energetske-prihodnosti-slovenije-18-000-podpisov/261224> (12. avgust 2012).

---- 2011b. Revizija izpostavila nepravilnosti pri TEŠ-u 6, 4. julij. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/revizija-izpostavila-nepravilnosti-pri-tes-u-6/261246> (12. avgust 2012).

--- 2011c. Najhujše izlitje nafte v zadnjem desetletju za Shell nepomembno, 16. avgust. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/okolje/najhujse-izlitje-nafte-v-zadnjem-desetletju-za-shell-nepomembno/264137> (12. avgust 2012).

--- 2011č. Zares: Zakon o poroštvih TEŠ-u ne sme pred poslance, 27. september. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/okolje/zares-zakon-o-porostvih-tes-u-ne-sme-pred-poslance/267111> (12. avgust 2012).

--- 2011d. TEŠ 6 bližje uresničitvi? Zares ne izključuje referendum, 28. september. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/tes-6-blizje-uresnitvi-zares-ne-izkljucuje-referenduma/267178> (12. avgust 2012).

--- 2011e. Vlada zvišala trošarine, derivati za 0,8 centa dražji, 12. december. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/vlada-zvisala-trosarine-derivati-za-0-8-centa-drazji/272622> (12. Avgust 2012).

--- 2011f. V Sloveniji manj izpustov – ne zaradi ukrepov, ampak zaradi krize, 18. december. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/okolje/v-sloveniji-manj-izpustov-ne-zaradi-ukrepov-ampak-zaradi-krize/273017> (12. avgust 2012).

--- 2012a. Elektro Gorenjska draži električno energijo, 19. januar. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/elektro-gorenjska-drazi-elektricno-energijo/275092> (12. avgust 2012).

--- 2012b. Visoke cene goriv koristijo okolju in/ali povečujejo prepad med revnimi in bogatimi, 20. marec. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/visoke-cene-goriv-koristijo-okolju-in-ali-povecujejo-prepad-med-revnimi-in-bogatimi/279338> (12. avgust 2012).

--- 2012c. Arso dovoljuje gradnjo 33 vetrnic na Volovji rebri, 11. april. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/okolje/arso-dovoljuje-gradnjo-33-vetrnic-na-volovji-rebri/280872> (12. avgust 2012).

--- 2012č. Potočnik: ni le finančnih dolgov, odplačevati je treba tudi okoljske, 12. april. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/okolje/potocnik-ni-le-financnih-dolgov-odplacevati-bo-treba-tudi-okoljske/280912> (12. avgust 2012).

--- 2012d. AUKN: Če poročstva za Teš 6 ne bo, bo ogrožen obstoj HSE-ja, 29. maj. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/aukn-ce-porostva-za-tes-6-ne-bo-bo-ogrozen-obstoj-hse-ja/284110> (12. Avgust 2012).

--- 2012e. S povezovanjem, vlaganji in nižanjem porabe do energetske varnosti, 31. maj. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/okolje/s-povezovanjem-vlaganji-in-nizanjem-porabe-do-energetske-varnosti/284260> (12. avgust 2012).

--- 2012f. HSE: če poročstva ne bo, je tvegan obstoj celotne skupine družbe, 19. junij. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/hse-ce-porostva-ne-bo-je-tvegan-obstoj-celotne-skupine-druzbe/285689> (12. Avgust 2012).

--- 2012e. Inicijativa: Teš bo čez tri leta stal že 1,6 milijarde evrov, 20. junij. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/inicijativa-tes-bo-cez-tri-leta-stal-ze-1-6-milijarde-evrov/285725> (12. avgust 2012).

--- 2012g. Odbor za finance še brez odločitve o poročstvu za Teš 6, 21. junij. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/gospodarstvo/odbor-za-finance-se-brez-odlocitve-o-porostvu-za-tes-6/285774> (12. avgust 2012).

Scheufele, Dietram A. 2000. Agenda-Setting, Priming and Framing Revisited: Another Look at Cognitive Effects of Political Communication. *Mass Communication & Society* 3(2&3): 297–316.

Scheufele, Dietram A. in David Tewksbury. 2007. Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effects Models. *Journal of Communication* 57: 9–20.

Semetko, Holli A. in Patti M. Valkenburg. 2000. Framing European Politics: A Content Analysis of Press and Television News. *Journal of Communication* 50 (2): 93–109.

Shaw, Rachel L. in David C. Giles. 2009. Motherhood on ice? A media framing analysis of older mothers in the UK news. *Psychology & Health* 24 (2): 221–236.

Sheafer, Tamir in Gabriel Weimann. 2005. Agenda Building, Agenda Setting, Priming, Individual Voting Intentions, and the Aggregate Results: An Analysis of Four Israeli Election. *Journal of Communication* 55 (2): 347–365.

Shoemaker, Pamela. 2002. A New Gatekeeping Model. V *McQuail's reader in Mass Communication Theory*, ur. Denis McQuail, 256–259. London: Sage Publications.

Silverstone, Roger. 1999. *Why Study The Media?* London: Thousand Oaks.

Siol.net. 2011a. V krški nuklearni stresne teste začeli predčasno, 20. junij. Dostopno prek: http://www.siol.net/Novice/Gospodarstvo/2011/06/stresni_testi_nuklearna_krsko.aspx (12. avgust 2012).

--- 2011b. Sindikat Teša še razmišlja o nadaljnjih korakih glede odločbe o nezakonitosti stavke, 21. junij. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/gospodarstvo/2011/06/sindikat_tes_stavka.aspx (12. Avgust 2012).

--- 2011c. Skupina poslancev predlaga zakon o poroštvu za Teš 6, 26. september. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/gospodarstvo/2011/09/skupina_poslancev_predlaga_zakon_o_porostvu_za_tes_6.aspx (12. Avgust 2012).

--- 2011č. Gori naftna rafinerija v Singapurju, 28. september. Dostopno prek: http://www.siol.net/data/fotogalerije/svet/2011/09/pozar_rafinerija_singapur.aspx (12. avgust 2012).

--- 2011d. IAEA: Oblasti v Fukušimi razvile učinkovit program obnove, 24. oktober. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/znanost_in_okolje/2011/10/fukusima.aspx (12. avgust 2012).

--- 2011e. Stanje v Fukušimi morda slabše od dosedanjih ocen, 1. december. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/znanost_in_okolje/2011/12/stanje_v_fukusimi_morda_slabse_od_dosedanjih_ocen.aspx (12. avgust 2012).

--- 2011f. V Petišovcih zalog plina za vsaj 300.000 kubičnih metrov na dan, 3. december. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/gospodarstvo/2011/12/v_petisovcih_zalog_plina_za_vsaj_300000_kubicnih_metrov_na_dan.aspx (12. avgust 2012).

--- 2011g. Bencin do rekorda, dražje tudi dizelsko gorivo, 13. december. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/gospodarstvo/2011/12/v_torek_podrazitev_bencina_in_dizla.aspx (12. avgust 2012).

--- 2012a. Po oceni sindikata energetikov stavka v Elektru Primorska zakonita, 17. januar. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/gospodarstvo/2012/01/po_oceni_sindikata_energetikov_stavka_v_elektru_primorska_zakonita.aspx (12. avgust 2012).

--- 2012b. V Elektru Primorska napovedujejo zaostrovanje stavkovnih aktivnosti, 18. januar. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/gospodarstvo/2012/01/elektro_primorska_zaostrovanje_stavkovnih_aktivnosti.aspx (12. avgust 2012).

--- 2012c. Černač: Južni tok je izjemno pomemben za celotno regijo, 31. maj. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/gospodarstvo/2012/05/cernac_juzni_tok_je_izjemno_pomemb en_za_celotno_regijo.aspx (12. avgust 2012).

--- 2012č. Odbor DZ za finance prekinil obravnavo državnega poročstva za Teš 6, 21. junij. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/gospodarstvo/2012/06/odbor_dz_za_finance_danes_o_drzavnem_porostvu_za_tes_6.aspx (12. avgust 2012).

Slovenska oglaševalska zbornica. 2012. *MOSS (merjenje obiskanosti spletne strani)*. Dostopno prek: http://www.ris.org/uploadi/editor/1326830389result_file.pdf (18. april 2012).

Splichal, Slavko. 2005. *Kultura javnosti*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Statistični urad Republike Slovenije. *Letna energetska statistika, Slovenija, 2010 - končni podatki*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4238 (16. marec 2012).

Statistični urad Republike Slovenije. 2011. *Poraba energije in goriv v gospodinjstvih, Slovenija, 2010 – končni podatki*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=4051 (16. marec 2012).

Sustainable Energy for All. Dostopno prek: <http://www.sustainableenergyforall.org/> (16. marec 2012).

Svet vlade Republike Slovenije za konkurenčnost. 2008. *Energetika in trajnostni viri energije*. Dostopno prek: <http://www.in-wheel.com/media/website/energetika-in-trajnostni-viri-energije/strateskidokumentsvetzakonkurenconstskupinaenergetika.pdf> (16. marec 2012).

Van Dijk, Teun A. 1996. Discourse, Power and Access. V *Texts and Practices. Readings in Critical Discourse Analysis*, ur. Carmen Rosa Caldas-Coulthard in Malcolm Coulthard, str. 84–

104. London: Routledge. Dostopno prek: <http://www.discourses.org/OldArticles/Discourse,%20power%20and%20access.pdf> (2. april 2012).

Van Gorp, Baldwin. 2005. Where is the Frame?: Victims and Intruders in the Belgian Press Coverage of the Asylum Issue. *European Journal of Communication* 20 (4): 484–507.

Vreg, France. 2000. *Politično komuniciranje in prepričevanje: komunikacijska strategija, diskurzi, prepričevalni modeli, propaganda, politični marketing, volilna kampanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Weaver, David H. 2007. Thoughts on Agenda Setting, Framing and Priming. *Journal of Communication* 57 (1): 142–147.